

COVID-19 koronaviruksen vaikutus vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan

Jasmin Laitinen

Aino Virta

Tekijä(t) Jasmin Laitinen & Aino Virta	
Koulutusohjelma Matkailun koulutusohjelma	
Raportin/Opinnäytetyön nimi COVID-19 koronaviruksen vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan	Sivu- ja liitesivumäärä 49+5
<p>COVID-19 on koronavirus, joka aiheutti maailmanlaajuisen pandemian vuonna 2020. Suomessa pandemia näkyy arkielämän muutoksina ihmisten toimintatavoissa, kuten turvallisuus- ja hygieniakäytännöissä. Sillä on ollut myös mittavat vaikutukset muun muassa matkailuun ja useimmat matkailualan yritykset ovat kärsineet sen aiheuttamasta asiakaskadosta ja sen myötä taloudellisista vaikeuksista. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia, kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan. Tutkimus tehtiin syksyllä 2020 toimeksiantona Vantaan kaupungin matkailupalveluille eli Visit Vantaalle.</p> <p>Teoreettinen viitekehys muodostuu neljästä eri luvusta. Luvut käsittelevät yleisesti matkailua, COVID-19 koronavirusta ja pandemiaa, matkailun turvallisuutta sekä tutkimuksen toimintaympäristöä eli Vantaan kaupunkia. Teoriaosuus pohjautuu kirjallisuus- ja verkkolähteisiin sekä neutraaleihin artikkeleihin ja uutisiin.</p> <p>Tutkimus toteutettiin käyttäen kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselytutkimusta, joka tuotettiin anonyymina Webropol-kyselynä. Henkilökohtainen kyselylinkki lähetettiin sähköpostitse 27 matkailualan yritykselle, jotka kuuluvat Vantaan kaupungin yhteistyöverkostoon. Yhteensä kahdeksan yritystä vastasi kyselylomakkeeseen.</p> <p>Tutkimustulokset osoittivat COVID-19 koronaviruksen vaikuttaneen vantaalaisten matkailualan yritysten taloudelliseen tilanteeseen negatiivisesti. Tuloksista ilmeni myös, että yritykset kärsivät noin 95 prosentin asiakaskadosta. Tulokset osoittivat, että kaikki yritykset joutuivat muokkaamaan toimintatapojaan, kuten lomauttamaan tai jopa irtisanomaan henkilöstöä sopeutuakseen pandemiatilanteeseen. Muita huomattavia muutoksia olivat esimerkiksi uudet hygieniakäytännöt sekä palvelut. Tutkimustuloksista voidaan päätellä matkailualan olevan ahdingossa ja siitä toipumiseen saattaa kulua vielä pitkään pandemian jälkeen.</p>	
Asiasanat COVID-19, koronavirus, matkailu, turvallisuus, terveyskriisi, pandemia, Vantaa.	

Sisällys

1	Johdanto	1
1.1	Opinnäytetyön rakenne	2
2	Matkailu.....	4
2.1	Kotimaan matkailu	5
3	COVID-19	7
3.1	COVID-19 pandemia Suomessa	7
3.2	COVID-19 pandemian taloudellisia vaikutuksia Suomessa	10
4	Matkailun turvallisuus	12
4.1	Riskit ja riskienhallinta.....	13
4.2	Kriisit ja kriisinhallinta	15
4.3	Virukset.....	16
4.4	Espanjantauti	17
4.5	SARS ja MERS	18
5	Vantaan kaupunki	21
5.1	Merkittäviä matkailutoimijoita Vantaalla.....	21
6	Tutkimuksen kulku	23
6.1	Tutkimusmenetelmä.....	24
6.2	Kysely ja teemahaastattelu	24
6.3	Tuloksien analysointimenetelmät	25
7	Kyselyn tulokset	26
7.1	Taustakysymykset	26
7.2	Pääkysymykset.....	29
8	Pohdinta.....	35
8.1	Johtopäätökset.....	36
8.2	Tutkimustulosten luotettavuus ja onnistuminen	38
8.3	Oma oppimisemme ja tutkimuksen hyödyt tulevaisuudessa.....	39
	Lähteet	41
	Liite 1. Webropol-kyselypohja	50
	Liite 2. Saatekirje yrityksille	54

1 Johdanto

Suomen hallitus sekä tasavallan presidentti Sauli Niinistö totesivat 16.3.2020 Suomen olevan poikkeusoloissa COVID-19 koronavirusilanteen vuoksi ja 17.3.2020 Suomen hallitus antoi valmiuslain käyttöönasetuksen eduskunnalle. Valtioneuvoston (2020a) mukaan ”Linjattujen toimenpiteiden tarkoituksena on suojata väestöä sekä turvata yhteiskunnan ja talouselämän toiminta”. Suomessa tartuntaluvut kasvoivat maaliskuun lopulla rajoituksista huolimatta ja lisää kansalaisten liikkumista rajoittavia toimenpiteitä jouduttiin ottamaan käyttöön. (Eduskunta 2020.)

Ensimmäiset COVID-19 koronavirusartunnat todettiin Wuhanin maakunnassa Kiinassa joulukuussa 2019 ja Maailman terveysjärjestö WHO julisti 11.3.2020 COVID-19 koronaviruksen virallisesti maailmanlaajuiseksi pandemiaksi. Aluksi COVID-19 koronavirusta verrattiin jo aikaisemmin ilmenneeseen vuoden 2003 SARS-epidemiaan, mutta pian pandemian julistuksen jälkeen virus lähti leviämään nopeammin kuin osattiin ennustaa ja tartuntojen laajuus oli jo verrattavissa vuosina 1918–1920 jyllänneeseen Espanjantautiin. Edellä mainittujen kaltaiset epidemiat ja pandemiat vaikuttavat nopeasti ja herkästi matkailualaan. Epidemialla tarkoitetaan tartuntataudin normaalia runsaampaa esiintymistä jonkin alueen väestössä, kun taas pandemialla tarkoitetaan laajalle leviävää, yli maanosien ulottuvaa epidemiaa. (ISO 2020; THL 2020a; WHO 2020.)

Tämä opinnäytetyö on toteutettu osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun Matkailun koulutusohjelman restonomiopintoja ja tehty toimeksiantona Vantaan kaupungille. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan.

Pääongelma: Kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut vantaalaisten matkailualan yrityksiin?

Alaongelmat:

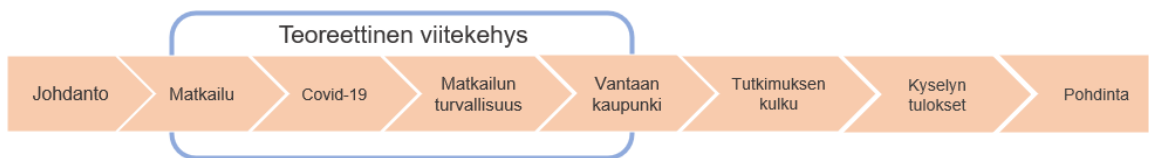
- Kuinka yritykset ovat muuttaneet toimintatapojaan pandemian alkaessa?
- Kehittivätkö yritykset uusia palveluita pandemian aikana?
- Millaisia negatiivisia tai positiivisia vaikutuksia pandemiasta aiheutui yrityksille?
- Kuinka pandemian ensimmäinen aalto vaikutti yritysten taloudelliseen tilanteeseen?

Tutkimuksessa perehdytään muun muassa pandemian seurauksena syntyneisiin muutoksiin yritysten henkilöstössä ja toimintatavoissa sekä yritysten taloudelliseen tilanteeseen. Tutkimuksen kohderyhmä on vantaalaiset matkailualan yritykset ja kysely tehtiin Vantaan

kaupungin yhteistyöverkostoon kuuluville matkailualan yrityksille. Tutkimustuloksilla toimeksiantaja saa ajantasaista tietoa yrityksissä mahdollisesti tapahtuneista muutoksista ja voi näin tarvittaessa ohjata tukea yrityksille. Toimeksiantaja voi hyödyntää tutkimustuloksia tulevaisuudessa mahdollisiin jatkotutkimuksiin tai vastaaviin kriisitilanteisiin.

1.1 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyö koostuu johdannosta, teoreettisesta viitekehystä, tutkimuksesta, tuloksista, johtopäätöksistä, lähteistä sekä liitteistä. Kokonaisuudessaan opinnäytetyö koostuu kahdeksasta eri luvusta ja etenee kuvan 1 mukaisesti.

Kuva 1. Opinnäytetyön rakenne (Virta 2020)

Teoreettinen viitekehys muodostuu neljästä eri luvusta, jotka luovat kirjallisuuskatsauksen työn teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin. Teoreettinen osuus alkaa luvulla, jossa määritellään matkailua. Matkailu on yksi maailmanlaajuisesti nopeimmin ja voimakkaimmin kasvavista elinkeinoista.

Seuraava teoreettinen luku käsittelee COVID-19 pandemiaa. Osiossa perehdytään COVID-19 koronaviruksen aiheuttaman pandemian käynnistymiseen ja kulkuaan. Osiossa käydään myös läpi yleisesti, mitä koronavirukset ovat sekä taudin oireenkuva. Luvun ensimmäisessä alaosiossa perehdytään COVID-19 pandemian etenemiseen Suomessa ja tehtyihin toimenpiteisiin tartuntojen leviämisen rajoittamiseksi. Toisessa alaosiossa paneudutaan pandemian taloudellisiin vaikutuksiin Suomessa sekä siihen, millaisia muutoksia esimerkiksi yritysten henkilöstössä on tapahtunut.

Seuraava luku käsittelee matkailun turvallisuutta, riskien- ja kriisien hallintaa, matkailun kriisejä sekä joitain aiempia tautiepidemioita ja -pandemioita. Matkailijat toivovat, että matka sujuu turvallisesti ja rauhallisesti ilman ylimääräisiä pelkoja tai vahingoittumisen vaaraa. Tämän takia matkailu edellyttää turvallisen toimintaympäristön. Matkailun turvallisuuden jälkeen luvussa tarkastellaan viruksia sekä niiden historiaa. Luvun alaosiossa tutustutaan myös virusperäiseen Espanjantautiin, joka eteni pandemiaksi ja onnistui horjuttamaan maailmaa viime vuosisadalla. Virusten jälkeen osiossa käsitellään SARS- ja MERS-koronaviruksia, jotka ovat sukulaisviruksia COVID-19 koronavirukselle. Osiossa

käydään myös läpi SARS- ja MERS-epidemiat ja niiden levinneisyys, sekä kuinka nämä epidemiat vaikuttivat matkailuun.

Teoriaosuus päättyy lukuun 5, jossa esitellään opinnäytetyön toimintaympäristö eli Vantaan kaupunki. Osiossa kerrotaan hieman kaupungin historiasta sekä nykypäivän tilanteesta Suomen mittakaavalla merkittävänä matkailukaupunkina. Osiossa esitellään myös joitakin tunnettuja ja merkittäviä vantaalaisia matkailualan toimijoita ja toimintaympäristöjä.

Teoriaosuuden jälkeen luvussa 6 esitellään opinnäytetyön tutkimuksen kulku. Luvun aluksi käydään läpi tutkimuksen tavoitteet ja hyödyt sekä kerrataan tutkimusongelmat. Opinnäytetyön tutkimusprosessi on esitelty havainnollistavalla kuvalla (kuva 9). Luvun alaosioissa käydään läpi, kuinka tutkimukseen valikoitui tutkimusmenetelmäksi kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen sijaan. Alaosioissa esitellään myös valitut aineistonkeruumenetelmät ja tuloksien analysointimenetelmät.

Tutkimuksen kulkua seuraa luku, jossa esitellään kyselytutkimuksen (liite 1) tulokset. Osio alkaa kyselytutkimuksen kulun selvityksellä, jonka jälkeen esitellään kyselyyn liittyviä tilastoja kuten esimerkiksi vastausten kokonaismäärät. Osiossa esitellään ja avataan kyselytutkimukseen saadut vastaukset. Vastauksia on havainnoitu kuvioilla, jotka tuovat selkeyttä vastauksien selvitykseen ja osion lopussa vastaukset analysoidaan kysymys kerrallaan.

Viimeisessä luvussa opinnäytetyöntekijät ovat pohtineet tutkimuksesta saatuja tuloksia yhdessä teorian kanssa, sekä tehneet johtopäätökset tutkimuksesta niiden perusteella. Pohdinta luvussa toistamme vielä kertaalleen tutkimuskysymykset ja esitämme omat hypoteesimme, eli ennakko-olettamuksemme tutkimuksen tuloksista. Pohdinnat ovat tehty teoriaosuuden, kyselytutkimuksen vastauksien sekä omien pohdintojen perusteella. Pohdintaa seuraa tutkimustulosten luotettavuuden sekä onnistumisen arviointi. Tutkimustulosten luotettavuutta tutkijat ovat arvioineet erilaisilla analysointikriteereillä, jotka esitellään myös luvussa. Pohdintaosuuden päättää tutkijoiden arviot omasta oppimisesta sekä tutkimuksen hyödyistä tulevaisuudessa.

2 Matkailu

Turismi eli matkailu on matkustamista, jossa ihmiset matkustavat normaalin elinpiirinsä ulkopuolella olevaan paikkaan, joko omassa kotimaassaan tai ulkomailla ja oleskelevat siellä yhtäjaksoisesti vähintään vuorokauden, mutta korkeintaan yhden vuoden ajan vapaa-ajan vieton, työmatkan tai muun syyn takia. Matkailu on määritelty sosiaalisesti, kulttuurilliseksi sekä taloudelliseksi ilmiöksi. Matkailuala on erittäin monimuotoinen ja monialainen elinkeino, ja viime vuosina se on alkanut kasvamaan maailmanlaajuisesti muita elinkeinoja nopeammin ja voimakkaammin. Matkailua on kuvailtu myös järjestelmänä, jonka osina toimivat matkailijat, matkailun lähtöalueet, liikenneväylät ja -palvelut, matkailun kohdealueet sekä matkailupalveluita tuottava elinkeino ja sen toimijat. (Verhelä 2016, 1-20.)

Matkailu on myös erittäin merkittävä tekijä monestakin eri näkökulmasta. Matkailu tunnustetaan nykyisellään merkittäväksi ja jatkuvan kasvun ansiosta myös tärkeäksi tulevaisuuden muokkaajaksi ja mahdollistajaksi. UNWTO – United Nations World Tourism Organization eli maailman matkailujärjestön mukaan matkailun maantieteellinen jaottelu (kuva 2) jakautuu kotimaassa tapahtuvaan ja ulkomailla tapahtuvaan matkailuun. (Verhelä 2016, 1-20.)

Kuva 2. UNWTO matkailun maantieteellinen jaottelu (mukaillen Verhelä 2016, 19)

Matkailun muotoja on kotimainen matkailu (domestic), jossa matkailuun lasketaan maassa asuvien ihmisten matkailu asuinmaansa rajojen sisäpuolella. Maan sisäistä matkailua (internal tourism) on kotimaan matkailu, sekä ulkomaalaisten matkailijoiden matkailu kohde-

maan sisällä. Kansallinen matkailu (national tourism) on kotimaan matkailun sekä kyseisen maan asukkaiden matkailun ulkomailla esimerkiksi Suomessa suomalaisten matkailu kotimaassa ja ulkomailla. Ulkomaanmatkailu jakautuu maasta tulevaan (inbound ja incoming tourism) ja maasta lähtevään (outbound) matkailuun. Ulkomaanmatkailu (international tourism) kokonaisuutena muodostuu maan asukkaiden outbound -matkailusta ja ulkomaalaisten inbound -matkailusta. (Verhelä 2016, 19.)

2.1 Kotimaan matkailu

Suomen matkailuelinkeino on viime vuosina kasvanut ja kansainvälistynyt muita toimialoja nopeammin ja matkailutoimialan merkitys Suomen kansantaloudelle on kasvanut huomattavasti tänä aikana. Matkailun osuus Suomen bruttokansantuotteesta on viimeisten vuosien ajan pysytellyt 2,5 prosentin tiennoilla. Kotimaanmatkailulla on merkittävä rooli Suomen kokonaismatkailussa, sillä se tuottaa noin 70 prosenttia matkailun kokonaiskysynnästä. Suurin osa kaikesta Suomessa tapahtuvasta matkailusta liittyy vapaa-ajan viettoon. Suomalaiset tekevät tällä hetkellä lähes yhtä monta yöpymisen maksullisessa majoituksessa sisältävää vapaa-ajan matkaa niin kotimaahan kuin ulkomaillekin. Kasvu kuitenkin kohdistuu vahvemmin ulkomaille. (TEM 2019b, 7; TEM 2020a; TEM 2020b.)

Suomessa matkailu- ja ravintola-ala on työvoimavaltainen, kotimainen ja merkittävä kasvuala kaikkialla Suomessa. Erityisesti Suomen maantieteellinen sijainti Venäjän naapurimaana sekä erinomaiset lentoyhteydet Aasiaan avaavat matkailualalle monia mahdollisuuksia. Suomessa majoituspalveluiden kysyntä lähti kasvuun vuodesta 2016 alkaen ja kasvoi voimakkaasti myös vuonna 2017. Vuonna 2017 Suomessa vieraili yhteensä 8,3 miljoonaa ulkomaalaista matkailijaa, mikä tarkoittaa, että ulkomaalaisten matkailijoiden määrä on jopa kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Valtaosa Suomeen matkustavista ulkomaalaisista matkailijoista tulee EU-maista, mutta venäläiset sekä aasialaiset ja etenkin kiinalaiset matkailijat ovat suurin matkailijapotentiaali Suomelle. Vuonna 2018 Suomen majoitusliikkeissä kirjattiin yhteensä 22,1 miljoonaa yöpymistä, joista 15,4 miljoonaa oli kotimaisten ja 6,8 miljoonaa ulkomaisten matkailijoiden yöpymisiä. Majoitusliikkeeksi on määriteltä majoitustoimintaa harjoittavat liikkeet, kuten hotellit, täyshoitolat sekä matkustajakodit, jotka tarjoavat lyhytaikaista majoitusta (Tilastokeskus 2020a). Sekä ulkomainen että kotimainen kysyntä kasvoi majoituspalveluissa 1,5 prosenttia vuodesta 2017. Maailman matkailujärjestön UNWTO:n ennusteiden mukaan vähintään yhden yön matkat lisääntyvät maailmassa vuoteen 2030 mennessä 500 miljoonalla matkalla eli 1,8 miljardiin. (MaRa 2020a; TEM 2019a, 12-14.)

Matkailutoimiala työllistää 140 200 työntekijää ympäri Suomen, mikä vastaa noin 5,5 prosenttia suomalaisista työllisistä. 1995-2017 välisenä aikana alan työvoiman määrä kasvoi 46 prosenttia, samaan aikaan kun perinteiset toimialat vähensivät työvoimaansa. Matkailun toimialaa on haasteellista määritellä yksiselitteisesti, sillä todella monet toimialat ovat sidoksissa matkailuun ja toiset, kuten majoitus- ja ravitsemustoiminta ovat myös matkailun kannalta välttämättömiä. Tyypillisimpiä toimialoja matkailulle ovat edellä mainittujen lisäksi esimerkiksi henkilöliikenteen kuljetus, kulttuuri- ja kongressipalvelut, urheilu- ja virkistystoiminta sekä matkatoimistopalvelut. Toimiala työllistää kaikkialla Suomessa ilman valtion tukitoimia. Matkailutoimialan työntekijöistä yli 30 prosenttia on alle 26-vuotiaita. Arvonlisästä jää Suomeen 82 prosenttia ja viennistä 65 prosenttia, näin ollen matkailu on ainoa vientiala, joka tilittää arvonlisäveroa valtiolle. (MaRa 2020a; Tilastokeskus 2020b.)

3 COVID-19

Wuhanin maakunnassa Kiinassa todettiin joulukuussa 2019 ensimmäiset SARS-CoV-2 koronavirustartunnat. Kyseinen koronavirus tunnetaan paremmin nimellä COVID-19 ja se on sukulaisvirus SARS-CoV koronavirukselle. Koronavirukset ovat Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen (THL 2020a) mukaan suuri joukko viruksia, joita on todettu sekä ihmisillä että eläimillä ja tavallisimmillaan nämä virukset aiheuttavat ihmisille lievän ylähengitystieinfektion. Koronaviruksen oireita ovat muun muassa kuume, yskä, kurkkukipu, päänsärky, lihaskivut sekä ripuli. Erikoisen COVID-19 koronaviruksesta tekee se, että tauti ja sen oireet ovat vakavat erityisesti riskiryhmiin kuuluville. Riskiryhmään kuuluvia ovat esimerkiksi yli 70-vuotiaat ja sydän- tai keuhkosairauksista kärsivät ihmiset. COVID-19 koronavirus tarttuu ihmisestä toiseen pisaratartuntana. Vuoden 2020 alkaessa tartuntojen määrän laajuutta ei vielä tiedetty maailmalla ja myöhemmin on myös selvinnyt epidemian mahdollisesti alkaneen Wuhanissa jo luultua aiemmin. COVID-19 koronaviruksen uskotaan tarttuneen ihmiseen ensimmäisen kerran Wuhanissa eläimestä ihmiseen ja sen myötä lähteneen leviämään muualle Aasiaan sekä muille mantereille. (THL 2020a; WHO 2020.)

Tartuntojen määrä Kiinassa kasvoi räjähdysmäisesti helmikuun 2020 aikana ja 21.2.2020 Kiina ilmoitti lopettavansa ryhmämatkojen järjestämisen ulkomaille. Rajoitusten tultua voimaan myös Kiinan sisäistä liikennettä rajoitettiin ja ihmisten liikkumista Hubein maakunnassa rajoitettiin tartuntojen ennaltaehkäisemiseksi. World Health Organization (WHO) ilmoitti 29.2.2020 suosittellevansa ihmisiä välttämään turhaa matkustamista mutta ei kuitenkaan asettanut vielä rajoituksia maiden rajanylityksiin. WHO julisti 11.3.2020 COVID-19 taudin virallisesti maailmanlaajuiseksi pandemiaksi. Tämän seurauksena monet maat ottivat käyttöönsä viisumipakon sekä rajoittivat maiden ulkoista ja sisäistä liikennettä. Useat maat keskeyttivät myös lennot Manner-Kiinaan. (HS 2020a; THL 2020a; Ulkoministeriö 2020; WHO 2020.)

3.1 COVID-19 pandemia Suomessa

Ensimmäinen koronavirustartunta Suomessa todettiin 29.1.2020 Kiinan Wuhanista Saariselälle matkustaneella kiinalaismatkailijalla. Tartunnan saanutta matkailijaa hoidettiin eristyksissä Lapin keskussairaalassa Rovaniemellä ja mahdollisiin altistuneisiin otettiin yhteyttä. Tämän jälkeen seuraavat koronartartunnat Suomessa havaittiin vasta helmikuun lopulla, ja ne olivat kytköksissä sen hetkiseksi epidemia-alueeksi luokiteltuihin alueisiin, kuten Pohjois-Italiaan sekä Iraniin. (Aamulehti 2020; Ahlstedt 2020.)

WHO:n pandemiajulistuksen jälkeen 12.3.2020 Terveyden ja hyvinvoinninlaitos keskeytti maiden ja alueiden luokittelun epidemia-alueiksi, kielsi yli 500 ihmisen julkiset kokoontumiset toukokuun loppuun saakka sekä kehotti ihmisiä välttämään harrastustoimintaa ja turhaa oleskelua yleisissä tiloissa. Suomen hallitus sekä Tasavallan presidentti Sauli Niinistö totesivat 16.3.2020 Suomen olevan poikkeusoloissa COVID-19 koronavirustilanteen vuoksi ja 17.3.2020 Suomen hallitus antoi valmiuslain käyttöönottoasetuksen eduskunnalle. Valtioneuvoston (2020a) mukaan ”Linjattujen toimenpiteiden tarkoituksena on suojata väestöä sekä turvata yhteiskunnan ja talouselämän toiminta”. Hallitus ilmoitti tällöin linjausten olevan voimassa 13.4.2020 asti. (Eduskunta 2020; Valtioneuvosto 2020a; THL 2020b.)

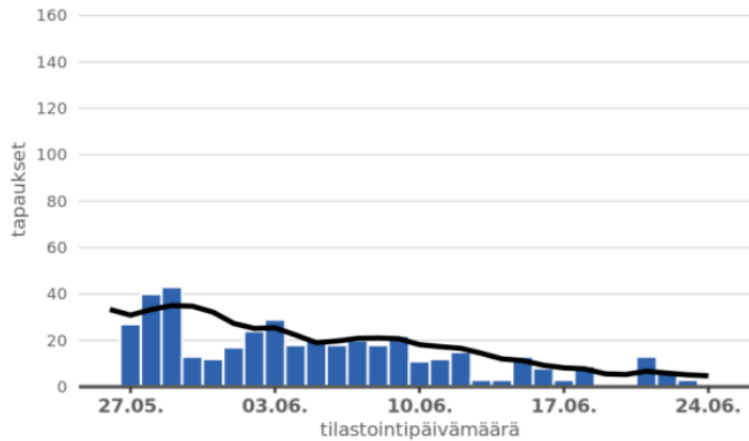
Hallitus (Valtioneuvosto 2020a) ilmoitti muun muassa seuraavien toimenpiteiden tulevan voimaan 18.3.2020:

- Julkiset kokoontumiset rajataan 10 henkilöön ja tarpeetonta oleskelua suositellaan välttämään.
- Valtion ja kuntien ylläpitämät toimijat kuten museot, kirjastot, teatterit, kulttuuritalot ja muut ei-välttämättömät toimijat suljetaan ja myös yksityisten sekä kolmansien sektoreiden toimijoita kehoitetaan toimimaan samoin.
- Vierailut vanhusten ja riskiryhmien asumispalveluissa sekä muissa hoitolaitoksissa, sairaaloissa ja terveydenhuollon yksiköissä kielletään.
- Yli 70-vuotiaita (pois lukien valtiojohto, kansanedustajat ja muut luottamushenkilöt) kehoitetaan mahdollisuuksien mukaan pysymään karanteeniä vastaavissa olosuhteissa eli välttämään ylimääräisiä kontakteja muihin ihmisiin.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kapasiteettia nostetaan julkisella ja yksityisellä sektorilla ja vähennetään kiireetöntä toimintaa.
- Koronatestauskapasiteettia kasvatetaan.
- Ihmisten liikkumista rajoitetaan.
- Lähiopetus kouluissa lopetetaan, pois lukien peruskoulun 1-3 luokan oppilaat, joiden vanhemmat työskentelevät yhteiskunnan kannalta merkittävillä aloilla.

Valmiuslaki (1552/2011) otettiin Suomessa käyttöön 1 luvun 3 § :n 5 momentin mukaan 18.3.2020. Edellä mainittu momentti on määritelty valmiuslaissa (Finlex 2020) seuraavasti: ”Vaikutuksiltaan erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaava hyvin laajalle levinnyt vaarallinen tartuntatauti”. (Finlex 2020.)

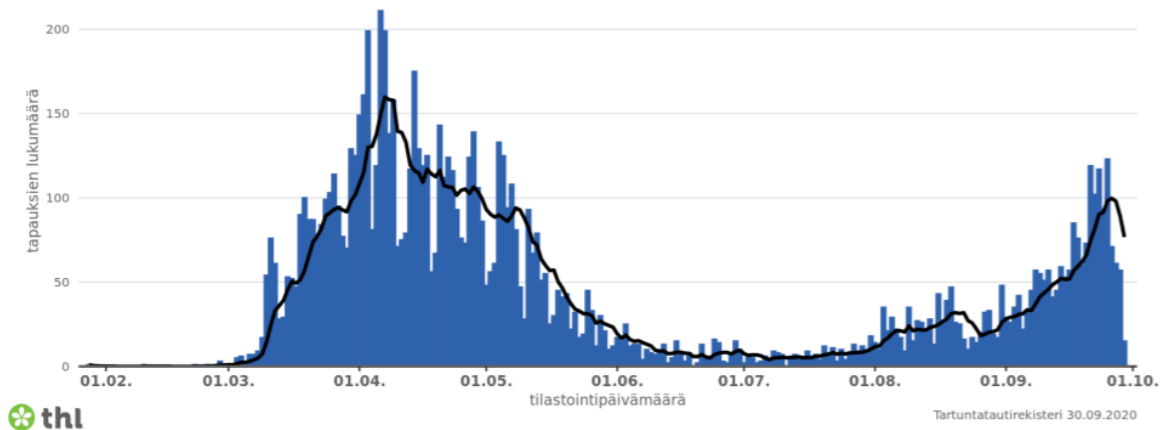
Suomessa tartuntaluvut kasvoivat maaliskuun 2020 lopulla rajoittavista toimenpiteistä huolimatta. Tartuntoja oli huomattavasti eniten Uudellamaalla ja tämän takia hallitus antoi eduskunnalle 27.3.2020 liikkumisrajoituksia koskevan asetuksen valmiuslain (1552/2011) 118 § puitteissa. Rajoitusten päätarkoituksena oli estää taudin nopeaa leviämistä Uudelta maalta, mutta myös madalta taudin huippua ja ostaa aikaa, jotta laumasuoja saataisiin koko Suomeen. Liikkumisrajoitukset koskivat kaikkea Uudeltamaalta lähtevää ja saapuvaa liikennettä ja se pantiin käytäntöön 28.3.2020. Poikkeuksena henkilöiden rajanylitykseen

olivat vain välttämättömät tapaukset kuten esimerkiksi viranomaistoiminta tai yhteiskunnan luottamustoimen harjoittaminen. Rajoitukset eivät koskeneet Uudenmaan sisäistä liikumista tai rajan ylittävää tavaraliikennettä. Hallitus kumosi liikkumisrajoitukset 15.4.2020 valmiuslain (1552/2011) 118 § pykälässä säädettyjen asetusten puitteissa. (HS 2020b; Valtioneuvosto 2020b; Valtioneuvosto 2020c.)

Kuva 3. Suomessa todetut COVID-19 tapaukset päivittäin (STM 2020, 7)

Kansallista COVID-19 testauskapasiteettia Suomessa nostettiin huhtikuussa 10 000 näytteeseen per päivä. Testauskapasiteetin nostamisella pyrittiin löytämään nopeammin ja matalalla kynnyksellä kaikki tartunnan saaneet ja asettamaan kaikki mahdollisesti altistuneet karanteeniin. Tavoiteltuun testausmäärään päästiin toukokuun lopulla, jonka jälkeen todettujen COVID-19 tapauksien määrä (kuva 3) alkoi laskea. (STM 2020, 6-7.)

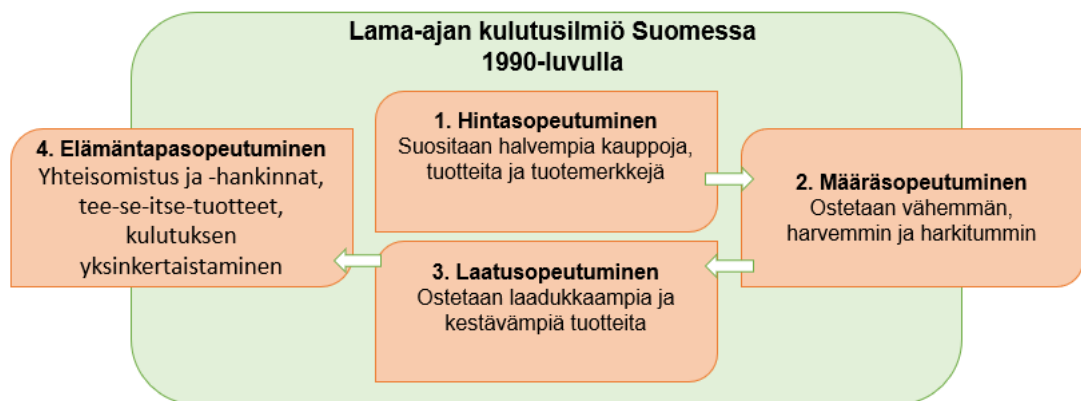

Kuva 4. Suomessa todetut COVID-19 tapaukset tilastointipäivän mukaan (THL 2020e, 3)

COVID-19 tartunnat saatiin hallintaan Suomessa ja tartuntoja oli Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen mukaan heinäkuun 2020 lopulla enää yhteensä 0,9 tapausta 100 000 asukasta kohden. Elokuussa 2020 tartuntamäärät alkoivat jälleen hiljalleen nousta (kuva 4) ja COVID-19 pandemian toisen aallon katsottiin näin alkaneen Suomessa. Syyskuun alussa tartuntoja oli jo yhteensä 5,8 tapausta 100 000 asukasta kohden ja tartuntamäärät kasvoivat tasaisesti. Suomessa otettiin jälleen hallituksen toimesta käyttöön kohdennettuja rajoituksia kiihtymisvaiheessa oleville alueille. Rajoitukset koskivat muun muassa ravintoloita sekä yleisötilaisuuksia. Kokonaisuudessaan Suomessa oli todettu 30.9.2020 mennessä yhteensä 9 992 COVID-19 koronavirustartuntaa, joista 344 johtanut kuolemaan. (Nykänen 2020; THL 2020d; THL 2020e; Valtioneuvosto 2020d.)

3.2 COVID-19 pandemian taloudellisia vaikutuksia Suomessa

COVID-19 pandemia on suuri uhka Suomen taloudelle. Helsingin yliopiston professori Mika Pantzar (2020) pitää nopeita, mutta pitkäkestoisia muutoksia kulutuksessa ja arjen markkinoissa todennäköisinä. Pantzar uskoo muun muassa kaukomatkailun sekä ravintolatoimen kärsivän tilanteesta hetkellisesti ankarasti mutta ei usko vaikutusten olevan pitkäkestoisia. Esimerkiksi pandemian jyllätessä vapaa-ajan kaukomatkailusta on luovuttu kokonaan, mutta tulevaisuudessa tilanteen normalisoiduttua ihmiset todennäköisesti palaavat taas normaaleihin matkailutottumuksiinsa. Pitkän aikavälin muutoksia tullaan todennäköisesti näkemään esimerkiksi materiaalsen elintason arvostuksen laskuna. Pantzar uskoo Suomessa tapahtuvan pandemian seurauksena 1990-luvun lama-aikaan nähty kulutussilmio (kuva 5), kun kuluttajat totuttelivat pienempiin tuloihin. (Pantzar 2020, 91-95.)

Kuva 5. Lama-ajan kulutussilmio Suomessa 1990-luvulla (Virta 2020)

COVID-19 pandemian aikaisen muutoksen voi nähdä myös kulttuuri- ja tapahtumatuotannossa. Kova pelko koronavirustartunnan saamisesta piti matkailijat pois pääkaupunkiseudulta, mikä näkyi parhaimmillaankin hotellien käyttöasteen vähenemisenä ja MaRa:n (2020) mukaan kysyntä ravintoloissa putosi 60 prosenttia ja hotelleissa 70 prosenttia jo ennen 18.3.2020 tehtyjä toimenpiteitä. Kysyntä tapahtuma- ja kongressitoimialalla oli myös kadonnut tyystin. Esimerkiksi massatapahtumat ovat luonnollisesti pandemian aikaan peruttu, mutta joitain tapahtumia on pystytty onneksi siirtämään verkkoon. Tästä esimerkkinä toimii suomalaisen rap-yhtye JVG:n ilmaiskonsertti, joka järjestettiin vappuaattona 30.4.2020 täysin virtuaalisesti. Tapahtuma sai valtavasti huomiota mediassa ollen ensimmäinen laatuaan Suomessa ja konsertti tavoitti jopa 200 000 katsojaa. Myös urheilutapahtumat siirtyivät keväällä ensimmäisen aallon alkaessa pääosin verkkoon ja televisioviitteeksi. Urheilukatsomot jääkiekko- ja jalkapallo-otteluissa paikan päällä ammottivat tyhjyyttään, koska Suomen hallituksen asettamat rajoitukset estivät kokoontumisen ja otteluita katsottiin näin kotoa käsin. (Nironen, S 2020; MaRa 2020c; Pantzar 2020, 91-95; Vanha-Majamaa 2020.)

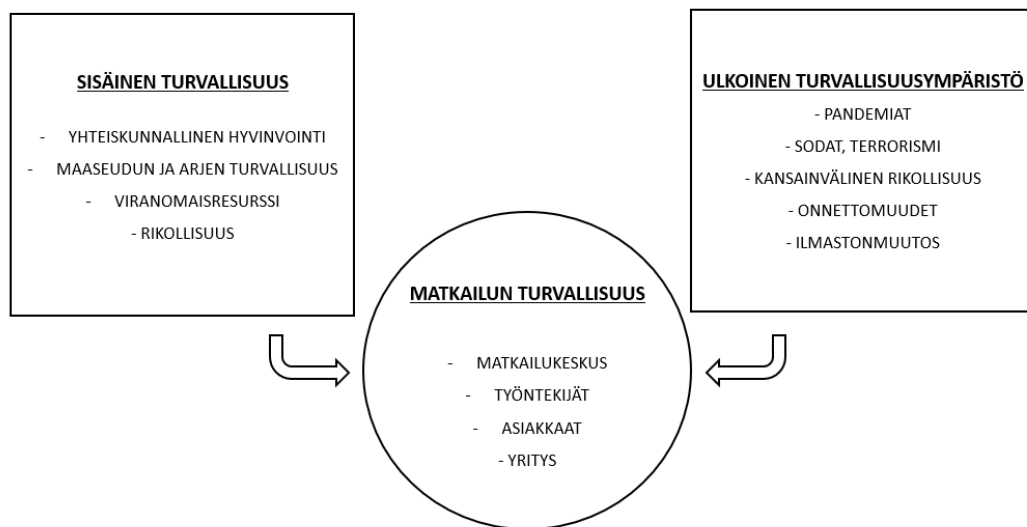
Etenkin pk-yritykset eli pienet ja keskisuuret yritykset olivat Taloushallintoliiton huhtikuussa 2020 tekemän kyselytutkimuksen mukaan merkittävässä vaikeuksissa. Tutkimuksen mukaan kolmannes pk-yrityksistä oli taloudellisissa vaikeuksissa ja viidennes lähes konkurssin partaalla. Palvelualojen ammattiliitto PAM:n huhtikuussa 2020 tekemän tutkimuksen mukaan matkailu- ja ravintola-alan työntekijöistä 67,3 prosenttia oli lomautettu kokonaan, 5,8 prosenttia osa-aikaisesti ja 8,0 prosenttia kertoi työtuntien vähentyneen huomattavasti. Matkailu- ja ravintola-alalla toimivista vastaajista 87,3 prosenttia kertoi työntantajansa lomauttaneen työntekijöitä ja jopa 64,2 prosenttia sulkeneen toimipisteitä. (PAM 2020a; Sipola 2020.)

Yritysten heikko taloudellinen tilanne oli nähtävissä tilitoimistoissa heti COVID-19 pandemian alettua ja jo maaliskuun lopulla Eduskunta hyväksyi hallituksen tekemän lisätalousarvion vuodelle 2020, joka kattoi miljardi euroa yritystukiin. Yritystuilla pyrittiin takaamaan yritysten kannattava toiminta kriisin aikana ja myös sen jälkeen. Kesäkuun lopulla Eduskunta vahvisti toimialasta riippumattoman lain kustannustuesta yrityksille. Tuen tarkoituksena oli kompensoida yrityksen vaikeasti sopeutettavissa olevia kustannuksia. Yritykset, joiden liikevaihto oli laskenut vähintään 30 prosenttia, olivat oikeutettuja hakemaan kustannustukea Valtionkonttorista ja tuet myönsivät Business Finland sekä ELY-keskus. Tuki-paketti koostui kustannustuesta ja yleistuesta, ja tuen määrä yritystä kohden vaihteli 2 000-500 000 eurolla. (Kasvurahoitus 2020; Sipola 2020; TEM 2020c.)

4 Matkailun turvallisuus

Elämme nykyisin turvallisessa yhteiskunnassa, jossa kansalaisia suojellaan yhteisvastuullisesti. Matkailu ja turvallisuus ovat käsitteitä, jotka ovat sidoksissa toisiinsa ja matkailun turvallisuudella pyritään varmistamaan matkailuprosessin häiriöttömyys. Turvallisuus on erittäin tärkeää matkailussa, koska matkailu on yksi maailmanlaajuisesti nopeimmin ja voimakkaimmin kasvavista elinkeinoista. Erityisesti erilaiset matkan sisältöön liittyvät aktiviteetit ja ohjelmapalvelut ovat matkailuelinkeinon sisällä voimakkaimmin kasvava palveluryhmä. Kehittyäkseen matkailu edellyttää turvallisen toimintaympäristön, koska matkailun kysyntään vaikuttavat matkakohteisiin ja matkailupalveluiden kuluttamiseen liittyvät riskit ja uhkakuvat. Turvallisuus nähdään matkailualalla entistä enemmän mahdollisuutena kehittää elinkeinoa ja turvallisuus ominaisuutena on yrityksille vähintään yhtä tärkeä kuin laatu tai asiakaspalvelu. Turvallisuustietoisuudesta onkin tullut yksi matkailun megatrendeistä. (Iivari 2012, 1-22 & 189; Verhelä 2007, 7; Business Finland 2020; Yle 2011a.)

Koska turvallisuushakuisuudesta ja -tietoisuudesta on tullut yksi matkailun megatrendeistä, toivovat matkailijat, että matka sujuu turvallisesti ja rauhallisesti ilman mitään ylimääräisiä pelkoja tai vahingoittumisen vaaraa niin, että matkasta jää hyvä muisto. Matkailualan menestys liittyy siis suoranaisesti sen kykyyn tarjota matkailijoille turvallinen ja miellyttävä vierailukohde. Uutisvälityksen globalisoituminen ja nopeutuminen on yksi syy turvallisuustietoisuuden kasvuun. Matkailun turvallisuus ja toimintaympäristöt koostuvat kolmesta eri toimintaympäristöstä (kuva 6). Matkailun turvallisuuteen vaikuttaa niin sisäiset kuin ulkoiset toimintaympäristön muutostekijät ja turvallisuusympäristö onkin nopeassa ja jatkuvassa muutoksessa koko ajan. (Iivari 2012, 25; PK-RH 2020a; Matkailu ja majoituspalvelujen perusteet 2020.)

Kuva 6. Matkailuprosessin osatekijöitä (mukaan livari 2012, 15)

Matkailuprosessin osatekijöitä ovat matkailija, matkailuyritys työntekijöineen, matkailualue, ulkoinen ja sisäinen toimintaympäristö sekä matkailun koko palveluketju lähtöpisteestä kohteeseen ja takaisin. Matkailun turvallisuus mielletään usein onnettomuuksien ja vahinkojen välttämisenä yrityksissä tai yksittäisessä kohteessa. Kun taas matkailijan näkökulmasta turvallisuus liittyy kaikkiin matkan vaiheisiin. Matka alkaa heti matkakohteen harkinnasta ja matkan varaamisesta, kattaen kuljetukset, majoitus- ja ravitsemuspalvelukset sekä aktiviteetit aina kotiinpaluuseen saakka. Matkailijat toivovat ja olettavat siis, että matka sujuu turvallisesti ja rauhallisesti niin, että matkasta jää hyvä muisto. Turvallisuuden tunteeseen voi vaikuttaa esimerkiksi hotellin kunto, matkailun kohdealue ja sen turvallisuuden tilanne. (livari 2012, 22-23; Matkailu ja majoituspalvelujen perusteet 2020.)

4.1 Riskit ja riskienhallinta

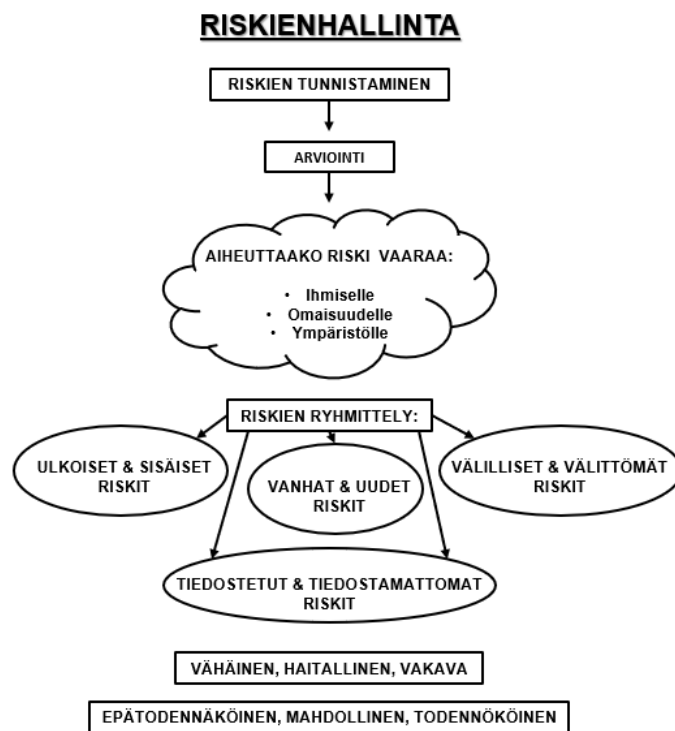
Riskien erilaiset luokittelut helpottavat riskien tunnistamista ja hallintaa, riskit voidaan esimerkiksi jakaa riskilajeihin sen mukaan, millaisia ne ovat luonteeltaan tai mihin yrityksen toimintoihin ne voivat mahdollisesti vaikuttaa. Riskilajeja ovat muun muassa liike-, suhdanne-, kilpailu-, investointi-, myynti-, tuote-, markkinointi-, henkilöstö-, sopimus- ja vastuu-, rikos- ja ympäristöriskit. On tärkeää muistaa, että moni riski voi kuulua useampaankin riskilajiin. (PK-RH 2020a; livari 2012, 133.)

Operatiivinen riski on seuraus tapahtumasta, joka aiheutuu riittämättömistä tai toimimattomista sisäisistä prosesseista, järjestelmistä tai ihmisistä. Riskeihin kuuluvat myös sellaiset ulkopuoliset tai suurilta osin ihmisten aiheuttamat tapahtumat, joihin itse ei voida vaikuttaa. Aina on olemassa vahingon mahdollisuus ja lähes kaikkiin ulkopuolisten tai ihmisten organisaation sisäisiin tai ulkopuolisten aiheuttamiin riskeihin voidaan vaikuttaa, varautua

ja suojautua, sillä suurin osa riskeistä on ihmisten aiheuttamia. Riskeissä ei siis ole kyse kohtalosta, vaan niin sanotuista arjen pienistä asioista. Riskejä otetaan usein tietoisesti ja harkiten esimerkiksi ajan ja vaivan säästämiseksi. (PK-RH 2020a; Matkailu ja majoituspalvelujen perusteet 2020.)

Riskienhallinta on olennainen ja näkyvä osa turvallisuusjohtamista, jolla pyritään hallitsemaan ja vähentämään toimintaympäristön riskejä ja niistä aiheutuvien vahinkojen määrää. Riskienhallinnan lähtökohtana on siis, että toimintaan liittyvät mahdolliset vaara- ja onnettomuustilanteet tunnistetaan ajoissa. Kun puhutaan riskeistä, pitää ensin määritellä mikä on vaara. Vaara on mahdollisesti vahingon lähde tai vahingon mahdollistava tilanne. Riski puolestaan on ei-toivotun tapahtuman todennäköisyys kerta seuraukset, eli sellaisen tapahtuman mahdollisuus, josta aiheutuu ja seuraa henkilövahinkoja sekä ympäristöllisiä, kulttuurillisia tai taloudellisia arvon menetyksiä. Riski kohdistuu siis henkilöön, ympäristöön ja tuotantoon. (Iivari 2012, 131-132; Malmén & Wessberg 2020.)

Tunnistamattomia riskejä ei voida hallita, joten aivan ensimmäinen tehtävä on selvittää mitä kaikkea yrityksessä voi sattua ja tunnistaa erilaiset riskit kuvan 7 mukaisesti. Alussa on myös hyvä tunnistaa yrityksen toimintaympäristö sekä siinä operoivat lähimmät ja tärkeimmät sidosryhmät. Tämän jälkeen prosessissa siirrytään riskien arviointiin, johon kuuluu riskianalyysi ja riskin merkityksen arviointi. Riskien arvioinnilla tarkoitetaan vaaran tunnistamista, jossa yritetään selvittää aiheuttaako kyseinen tekijä vaaraa ihmiselle, omaisuudelle tai ympäristölle. Riskianalyysillä tunnistetaan tiettyyn toimintaan liittyvät tahallisten ja tahattomien vaarojen mahdollisuudet ja niistä mahdollisesti aiheutuvat seuraukset. Riskejä voi ryhmitellä monella eri tavalla, kuten tiedostetut ja tiedostamattomat riskit, vanhat ja uudet riskit sekä välilliset ja välittömät riskit. Riskejä voidaan ryhmitellä myös tapahtuman seurausten (vähäinen, haitallinen, vakava) tai tapahtuman todennäköisyyden (epätodennäköinen, mahdollinen, todennäköinen) mukaan. Olennaista riskianalyysissä on se, että pyritään tunnistamaan ja ottamaan haltuun mahdolliset vaarat ennen kuin mitään ikävää ehtii tapahtua. (Iivari 2012, 131-132; NBCSEC 2020; PK-RH 2020b.)

Kuva 7. Riskienhallintaprosessi (Laitinen 2020)

Riskienhallinta on olennainen osa organisaatioiden prosesseja ja päätöksentekoa. Toimivalla riskienhallinnalla tulokset luovat organisaatiolle lisäarvoa niin turvallisuuteen kuin laatuunkin. Tunnistamalla vaarat ja ei-toivotut tilanteet tunnistetaan uhat, joita vastaan pyritään suojautumaan. Riskienhallinnassa tiedostetaan ei-toivottujen tapahtumien luonne ja laajuus sekä määritellään hyväksyttävä riskitaso. Riskien kartoituksen alkuvaiheessa on suositeltavaa käyttää ulkopuolista asiantuntijaa apuna, koska useimmiten ulkopuolinen asiantuntija löytää sellaisia riskejä ja haasteita, joita organisaation sisällä ei ole tullut ajateltua. Kaikkien riskien hallitseminen on kuitenkin mahdotonta. (Iivari 2012, 131-132; PK-RH 2020b.)

4.2 Kriisit ja kriisinhallinta

Kriisit syntyvät riskienhallinnan kautta aiheutuneena ei-toivottuna tapahtumana. Kriisejä on monenlaisia, jotka ilmentyvät niin ihmisen henkilökohtaisessa elämässä kuin koko yhteiskunnassa. Vaikka kriisejä on monenlaisia, on selvää, että kaikkia näitä yhdistää kolme tiettyä elementtiä; uhka, yllätys sekä lyhyt päätöksentekoaika. Kriisi voi olla odottamaton ja voimakas tapahtuma, joka voi tuottaa huomattavaa kärsimystä lähes kenelle tahansa. Tällaisia kriisejä voivat olla muun muassa irtisanominen, väkivallan kohteeksi joutuminen tai liikenneonnettomuus. Kriisit voivat olla myös pitkäkestoisia ja rasittaa paljon ihmistä; tällaisen kriisin aiheuttaja voi olla muun muassa pitkäaikaistyöttömyys tai sairastuminen.

Äkillisen kriisin kohdatessa jokainen ihminen reagoi tapahtumaan omalla tavallaan. Kuitenkin kriisi on aina muutos, jonka jälkeen yritys ja sitä ympäröivä toimintaympäristö, maailma ja yksilöt ovat erilaisia verrattuna kriisiä edeltävään aikaan. Yritys, henkilöstö ja toiminnan perusteet saavat uudenlaisen muodon toimia. (Nuortenmielenterveystalo 2020; Iivari, P 2011 5, 11.)

Viime vuosina matkailualalla on esiintynyt suuria tuhoisia kriisejä, joilla on ollut pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia matkailuun. Ihmisten liikkumisen helppous maasta toiseen on lisännyt monenlaisia terveysriskejä ja ongelmia. Esimerkiksi rikolliset, terroristit ja salakuljettajat ylittävät rajoja helpommin, ja taudit leviävät nopeasti ympäri maapallon, mikä lisää riskiä, että paikalliset virukset kasvavat pandemioiksi. (Iivari 2012; Nironen 2020.)

Neljä merkittävää uhkaa matkailualalle, matkailukohteille sekä matkanjärjestäjille ovat terveysuhat kuten maailmanlaajuinen COVID-19 pandemia, luonnonkatastrofit kuten maanjäristykset ja tulvat, poliittiset levottomuudet sekä terrori-iskut. Edellä mainitut uhat ovat sellaisia uhkia, joihin matkailuteollisuus pyrkii lakkaamatta varautumaan joka puolella maailmaa. Matkailualalla kriisi vaatii nopeita ratkaisuja. Esimerkiksi vuoden 2020 COVID-19 pandemian vaikutukset matkailualalle ovat jo ensimmäisen aallon jälkeen olleet todella katastrofaalisia ja kriisi on jättänyt koko matkailualalle erittäin merkittävän jäljen sekä pitkittyneen epävarmuuden tulevaisuudesta. Kriisi on näkynyt erittäin vakavana monelle eri yritykselle, jotka painivat vielä tälläkin hetkellä olemassaolostaan. Kriisi on yllättänyt monet tuhannet matkailualalla työskentelevät työntekijät, koska he ovat joutuneet kohtaamaan laajat yt-neuvottelut. COVID-19 pandemiaa on kuvailtu historian pahimpana kriisinä. (Iivari 2012, 36; Karosto & Karppinen 2011, 22; ISOF 2020; PAM 2020b; CBI 2020; Nironen 2020.)

4.3 Virukset

Maailmalla on esiintynyt historiassa monia virusperäisiä tauteja, joista vaarallisimmat ja tarttuvimmat ovat edenneet epidemioiksi tai pandemioiksi asti. Terveyskirjaston (2020) mukaan virukset ovat millimetrin tuhannesosan läpimittaisia proteiineista ja geneistä koostuvia pallomaisia rakenteita, jotka esimerkiksi hengitysteiden tai suoliston limakalvoon tunkeutuessaan saavat aikaan tulehdusreaktion. Jotkut virukset, kuten influenssavirukset, tarvitsevat lisääntyäkseen niin sanotun isäntäsolun. Kun virus tarttuu esimerkiksi hengitysteiden limakalvolle, se lähtee isäntäsolun avulla monistumaan tartunnan saaneen limakalvolla ja tunkeutumaan viereisiin terveisiin soluihin. Virukset käyttävät hyväksi infektoitu-

neet isäntäsolun mekanismeja ja muuntavat ne näin virussoluiksi. Yksi virussolu voi infektoida jopa tuhansia soluja omiksi kopioikseen. Tämän jälkeen virus vapautuu isäntäsolusta ja sen jälkeen siirtyy seuraavaan soluun. Uusien isäntäsolujen infektoiminen ja monistuminen jatkuu niin kauan, kunnes elimistön omat puolustusmekanismit torjuvat viruksen. (Huovinen & Ziegler 2011, 9; Terveyskirjasto 2020.)

Virusia on ollut maapallolla yhtä pitkään kuin eläimiä ja ihmisiäkin. Ensimmäisen viruksen todensi hollantilainen Martinus Beijerinck vuonna 1898 ja nimesi sen ”contagium vivum fluidumiksi” eli tarttuvaksi, eläväksi nesteeksi. Kyseinen virus ei löytynyt ihmisestä vaan tupakan puruista ja tänä päivänä tämä taudinaiheuttaja tunnetaan nimellä tupakan mosaiikkivirus. (Vuento 2016, 28-29.)

Ensimmäinen ihmiseltä löydetty virusperäinen tauti on keltakuume. Sen uskotaan olevan peräisin Afrikasta, josta se levisi orjakaupan mukana Amerikkaan jo 1400-luvulla. Vuonna 1902 yhdysvaltalaisen lääkärin Walter Reedin tutkimusryhmä onnistui todentamaan keltakuumeen leviävän hyttysten välityksellä ihmisestä toiseen. Vuosi vuodelta viruksista saatiin enemmän tietoa ja myös uusia virusia havaittiin ihmisillä ja eläimillä. Tutkimusten edetessä huomattiin, että esimerkiksi isorokkoon käytetty rokote olikin itsessään virus. Isorokko on variolaviruksen aiheuttama infektio tauti, joka tarttuu ihmiseltä toiselle pisaratartuntana. Isorokko hallitsi Englannissa 1700-luvulla mutta se saatiin rokotteen avulla katoamaan maapallolta ja viimeinen isorokko tapaus todettiin vuonna 1977 mutta sen voitiin sanoa hävinneen kokonaan vasta vuonna 1980. (THL 2020c; Vuento 2016, 29-35; Palmolahti 2017.)

4.4 Espanjantauti

Espanjantauti oli COVID-19 pandemian laajuinen influenssapandemia, joka horjutti maailmaa vuosina 1918-1920 ja sitä pidettiin maailman tunnetuimpana pandemiana. Espanjantautiin sairastui jopa kolmasosa maailman väestöstä eli noin puoli miljardia ihmistä. Taudin oireet vastasivat influenssan oireita, ja bakteerien aiheuttamat jälkitaudit kuten keuhkokuume olivat hyvin yleisiä. Keuhkokuume olikin yleinen kuolinsyy ja siksi uskotaan monien tautitapausten jääneen myös kirjaamatta. Kuolleisuus oli huomattavan suurta työikäisessä väestössä. Tarkkaa kuolleiden määrää ei tiedetä mutta tutkijoiden raakojen arvioiden mukaan jopa 50 miljoonaa ihmistä sai surmansa taudin takia. (Huovinen & Ziegler 2011, 41-42; Wallius 2018.)

Espanjantauti rantautui myös juuri sisällissodan käyneeseen Suomeen. Yleinen tilanne oli ankea ja joka puolella Suomea kärsittiin elintarvikepulasta. Tilanne oli otollinen myös sisällissodan vankileireillä kärsineille ihmisille, jotka olivat jo valmiiksi fyysisesti heikossa kunnossa. Kahdessa vuodessa Espanjantauti oli levinnyt myös Suomessa koko maahan ja tartunnan saaneita oli jo neljäsosa maan väestöstä. Kokonaisuudessaan Suomessa kuoli Espanjantautiin arviolta 17 000-25 000 ihmistä vuosien 1918-1920 aikana. (Wallius 2018.)

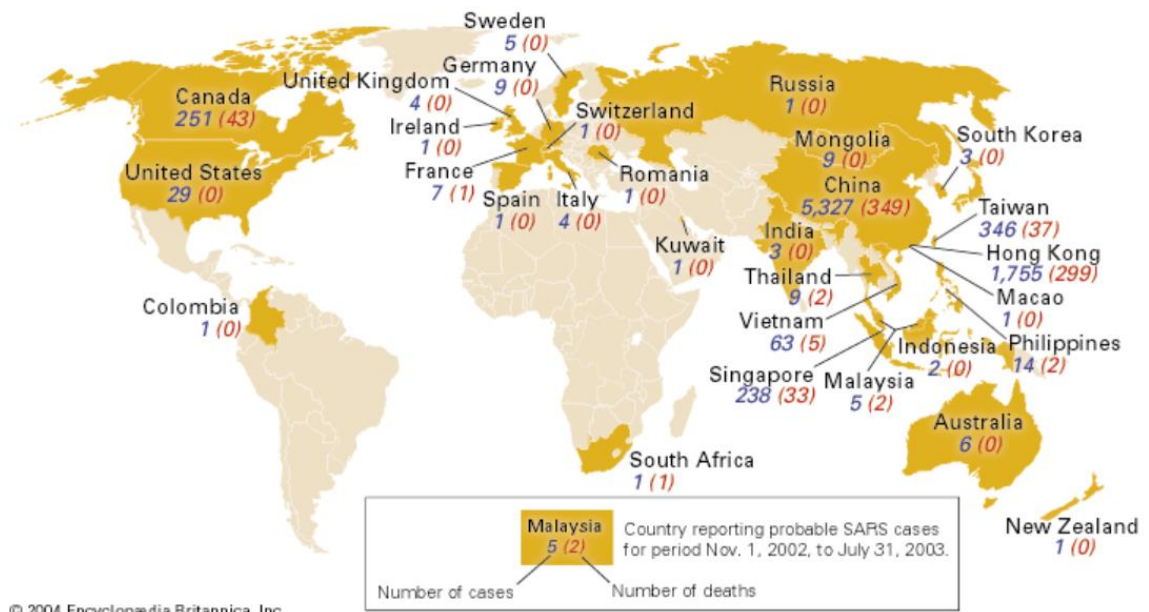
Espanjantaudin aiheuttanut virus on linnuista peräisin oleva A-influenssaviruksen alatyypin H1N1. Viruksen geeniperimä on muuttanut linnussa muotoaan ja näin tarttunut ensimmäisen kerran ihmiseen. Taudille annetusta nimestä huolimatta se ei ole lähtöisin Espanjasta, eikä sen tarkka alkuperä ole tiedossa mutta monet tutkijat pitävät kuitenkin todennäköisenä lähtöpaikkana Yhdysvaltojen keskilänttä, sillä maaliskuussa 1918 raportoitiiin tiettävästi ensimmäiset tautitapaukset Yhdysvaltain armeijan harjoitusleirillä. Tauti levisi ensimmäistä maailmansotaa käyvissä maissa ensimmäiseksi sotajoukkojen kesken ja vasta sen jälkeen muuhun väestöön. (Huovinen & Ziegler 2011, 41-45; Linnanmäki 2006.)

4.5 SARS ja MERS

SARS ja MERS ovat 2000-luvulla ilmenneitä koronaviruspandemioita. Koronavirukset ovat Terveysten ja hyvinvoinninlaitoksen (2020a) mukaan suuri joukko viruksia, joita on todettu sekä ihmisillä että eläimillä, ja oireet vastaavat yleensä lieviä flunssan oireita. Pandemioksi edenneet SARS- ja MERS-koronavirukset ovat kuitenkin aiheuttaneet osalle tartunnan saaneista vakavia, jopa kuolemaan johtaneita oireita. (THL 2020a.)

SARS on Kiinan Guangdongin maakunnasta lähtöisin oleva koronavirus, joka aiheutti epidemian vuosina 2002-2003. SARS-taudin aiheuttaa SARS-CoV koronavirus ja lyhenne SARS tulee englannin kielen sanoista Severe Acute Respiratory Syndrome ja se tarkoittaa äkillistä vakavaa hengitystieoireyhtymää. Taudin oireita ovat korkea kuume, yskä ja hengenahdistus. Taudin loppuvaihe on usein keuhkokuume, joka poikkeuksellisen usein johtaa kuolemaan. Virus on eläinperäinen eli tarttunut ihmiseen eläimestä; tässä tapauksessa sivettikissasta. Ihmisestä toiseen virus tarttuu pisaratartuntana lähikontaktissa. Koronavirukset ovat ihmisissä hyvin yleisiä ja tavallisesti ne aiheuttavat tavallisia flunssan oireita. SARS:n kaltaista koronavirusta ei kuitenkaan ollut aiemmin havaittu ihmisessä ja se eroaa geeniperimältään aiemmin ihmiskehossa tunnetuista koronaviruksista. (Terveyskirjasto 2019a; Vuento 2016, 144-146.)

SARS EPIDEMIC, 2002–2003

Kuva 8. Vuosien 2002-2003 SARS-epidemiaan tartunta- ja kuolleisuusluvut kartalla (World Radio Blog 2004)

Epidemia lähti leviämään helmikuussa 2003, kun tartuntatapauksia havaittiin myös Kiinan ulkopuolella viidellä mantereella. Kuten kuva 8 osoittaa, esimerkiksi Suomessa ei todettu yhtään SARS-tartuntaa. Yhteensä SARS-tapauksia todettiin maailmalla vuosien 2002-2003 epidemiaan aikana noin 8500, joista noin joka kymmenes johti kuolemaan. Vuoden 2004 aikana tavattiin vielä joitain yksittäisiä tautitapauksia mutta kyseisiä tapauksia ei ole yhdistetty edellisen vuoden epidemiaan. (Vuento 2016, 144-146.)

SARS-epidemia vaikutti myös osaltaan matkailuun. Tartunnat levisivät matkailijoiden mukana muihin maihin ja myöhemmin matkailu kärsi erilaisista matkustamiseen liittyvistä rajoituksista. SARS-taudin pelättiin etenevän pandemiaksi ja tämän vuoksi esimerkiksi Itä-Aasian maihin kuten Kiinaan, Hong Kongiin, Singaporeen ja Vietnamiin saapuvien turistien määrä laski jopa 41 prosenttia vuoden 2003 huhtikuun aikana verrattuna edellisen vuoden samaan ajanjaksoon. Pekingissä hotellien käyttöaste putosi 10 prosenttiin ja Kansainvälinen jalkapalloliitto FIFA päätti siirtää naisten jalkapallon maailman mestaruuskisat Kiinasta Yhdysvaltoihin. Muutokset näkyivät myös muualla Aasiassa, ja esimerkiksi jopa 400 000 ulkomaista matkailijaa perui matkansa Vietnamiin vuoden 2003 aikana. (Wilder-Smith 2006.)

MERS-taudin aiheuttaa MERS-CoV koronavirus. Lyhenne MERS tulee englannin kielen sanoista Middle East Respiratory Syndrome eli Lähi-idän hengitysoireyhtymä. MERS:n aiheuttaa samankaltainen koronavirus kuin SARS:n. MERS:n oireita on kuume ja hengitystieoireet kuten hengenahdistus ja yskä. MERS voi johtaa myös kuolemaan, mikäli tauti etenee keuhkopöhhön ja maksan tai munuaisten pettämiseen asti. SARS:n tavoin, MERS:n aiheuttaa eläinperäinen koronavirus ja kyseistä koronavirusta esiintyy luontaisesti kameleilla. (Terveyskirjasto 2019a.)

Ensimmäinen MERS-koronavirus tartunta havaittiin ihmisellä Saudi-Arabiassa syyskuussa 2012. Valtaosa tartunnoista on havaittu Lähi-Idässä, enimmäkseen Saudi-Arabiassa, Qatarissa, Jordaniassa ja Arabiemiraateissa ja muualla todetut tartunnat ovat ilmenneet Lähi-Idästä matkustaneilta. Tautitapauksia ilmenee harvakseltaan edelleen, mutta MERS-tauti ei ole koskaan edennyt paikallisesta epidemiasta pandemiaksi asti. Syynä tähän saattaa olla, että MERS ei tartu yhtä helposti kuin esimerkiksi SARS- tai COVID-19-koronavirukset, vaan vaatii erittäin läheisen kontaktin tartunnan saaneen ihmisen kanssa. Lisäksi tartunnan voi myös saada kamelilta suoraan tai epäsuoraan. (THL 2020e.)

Ainut Lähi-Idän ulkopuolella tapahtunut MERS-taudin suurempi esiintyminen on tapahtunut Etelä-Koreassa vuonna 2015. Tällöin MERS-CoV-koronavirustartuntoja ilmeni yhteensä 186 kappaletta, joista 38 johti kuolemaan. Vaikka Maailman terveysjärjestö WHO ei asettanut suosituksia matkustusrajoituksille vuoden 2015 Etelä-Korean MERS-epidemian aikaan, oli matkailussa nähtävissä muutoksia. Jopa 54 000 matkustajaa perui matkansa tai vaihtoi matkakohdetta Etelä-Koreasta esimerkiksi Japaniin. (WEF 2015.)

5 Vantaan kaupunki

Vantaa on yksi neljästä pääkaupunkiseudun kunnasta ja sen kuntakeskittymä on Tikkurila. Kuntaliiton (2019) mukaan Vantaan on nykyisin väkiluvultaan Suomen neljänneksi suurin kaupunki. Nykyisen Vantaan kaupungin alue tunnettiin aiemmin nimellä Helsingin pitäjä, Helsingin maalaiskunta sekä sittemmin Vantaan kauppala. 1700-luvun lopulla löydettyjen malmiesiintymien myötä alettiin rakentamaan Vantaan ruukkia 1800-luvun alussa. Aluetta pidettiin tällöin Suomen tärkeimpänä vuoriteollisuuskeskittymänä ja näin ruukin ympärille alkoi rakentua enemmän asutusta. Kun Helsingistä tuli vuonna 1812 Suomen pääkaupunki, myös Helsingin pitäjän asukasluku alkoi kasvaa merkittävästi. Vuonna 1865 Suomen kunnallishallinto päätti, että Helsingin pitäjän nimeksi vaihtuu Helsingin maalaiskunta. (Vantaa 2009.)

1939–1945 käydyt sodat olivat muokanneet Helsingin maalaiskunnan aluetta taajamiksi siirtoväen ja rintamamiesten rakennuttamien asutusten myötä. Vuonna 1952 Helsingissä järjestettiin Olympialaiset ja tällöin rakentui myös Helsinki-Vantaan lentokenttä. Uuden lentokentän sijainti muokkasi osaltaan myös kaupunkirakennetta ja asuinalueiden syntyä. Asukasluvun kasvuun vaikutti myös olennaisesti vuonna 1862 valmistunut Suomen ensimmäinen rautatie, joka kulki muun muassa Tikkurilan halki. Rautatie vaikutti myös vahvasti kaupungistumiseen ja asukaslähiöiden kuten Korson, Koivukylän ja Rekolan synty-miseen 1960–1970-luvuilla. Samoihin aikoihin rakennutettiin Tikkurilaan, Vaaralaan sekä Satomäkeen ensimmäisiä kerrostaloalueita. Kiihtynyt maaltamuutto vauhditti kerrostalojen rakennuttamista ja vuoden 1970 aikana Helsingin maalaiskunnan asukasluku kasvoi jopa 10 000 ihmisellä. Vuonna 1972 Helsingin maalaiskunnasta tuli Vantaan joen mukaan Vantaan kauppala ja nimi vaihtui uudelleen 1974 Vantaan kaupungiksi. (Vantaa 2009.)

Vantaa on edelleen tänä päivänä keskeinen kaupunki niin Suomen sisäiselle kuin ulkoiselle liikenteelle. Valtion omistama Helsinki-Vantaan lentokenttä on Suomen suurin ja vilkkain lentokenttä. Vuonna 2019 Helsinki-Vantaan lentokentän kautta matkusti 21,9 miljoonaa matkustajaa. Myös rautatieliikenne muun muassa Pohjois-Suomeen ja Venäjälle sekä paikallisjunaliikenne Helsinki-Vantaan lentokentälle kulkevat Tikkurilan kautta. (Finavia 2020; InfoFinland 2020.)

5.1 Merkittäviä matkailutoimijoita Vantaalla

Vantaa on matkailun kannalta merkittävä kaupunki muutenkin kuin liikenteen vuoksi. Sijainti Suomen pääkaupungin Helsingin kyljessä sekä moninaiset luontoalueet luovat valta-

vasti mahdollisuuksia matkailun suhteen. Vastuullisuus on yksi tärkeimmistä arvoista Vantaan kaupungin strategiassa. Monet Vantaalla toimivat matkailuyritykset pyrkivät myös vastuullisuuteen. Esimerkiksi Länsimäessä sijaitseva Fazer Experience vierailukeskus pyrkii vastuullisuuteen hyvinvoinnin, kestävän kehityksen ja nautinnollisuuden kautta. Matkailusivusto TripAdvisor on myöntänyt Fazer Experience viihdekeskukselle Matkailijoiden valinta 2020 -tunnustuksen ja lokakuussa 2020 myös Visit Finland myönsi vierailukeskukselle Sustainable Travel Finland -merkin vastuullisesta yritystoiminnasta. (Visit Vantaa 2020a; Visit Vantaa 2020b.)

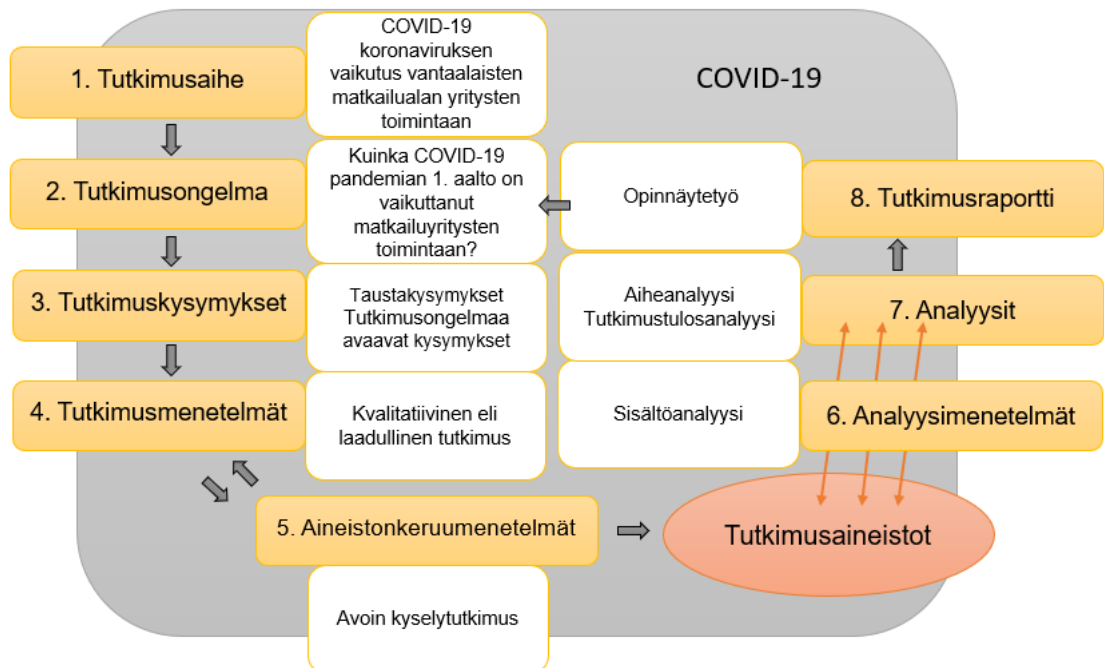
Tikkurilassa sijaitseva Tiedekeskus Heureka on monipuolinen elämyskokonaisuus kaikenikäisille. Heureka tarjoaa muun muassa erilaisia oppimismahdollisuuksia liittyen teknologiaan ja tieteeseen, planetaarion sekä kausittain vaihtuvia teemanäyttelyitä. Heureka kuuluu Visit Vantaan (2020) mukaan Suomen viiteen suosituimpaan vapaa-ajankeskukseen ja siellä vieraillee vuosittain jopa 300 000 kävijää. (Visit Vantaa 2020c.)

Kehä III varrella Kauppakeskus Jumbon yhteydessä sijaitsevassa Viihdekeskus Flamingo tarjoaa erilaisia vapaa-ajanpalveluita. Saman katon alla sijaitsee muun muassa Finnkinon elokuvateatteri, Flamingo Spa kylpylä sekä keilaus- ja biljardimahdollisuudet. Lisäksi viihdekeskuksessa on kattavasti eri tyyllisiä ravintoloita sekä Sokos-ketjun hotelli. Yhdessä kauppakeskus Jumbo ja viihdekeskus Flamingo muodostavat Pohjoismaiden suurimman viihde- ja kauppakeskuskokonaisuuden ja kävijöitä keskuksilla on vuosittain yhteensä jopa 16,7 miljoonaa. (Flamingo 2020; Vantaan Sanomat 2019.)

Vantaalla sijaitsee myös monia viheralueita, luonnonpuistoja ja -metsiä sekä Sipoonkorven kansallispuisto. Sipoonkorven kansallispuisto on Nuuksion järviylängön kanssa pääkaupunkiseudun ainoat rakentamattomat ympäristöt. Kansallispuisto perustettiin vuonna 2011 ja alue yltää Vantaan, Helsingin ja Sipoon alueille. Alueella on eripituisia merkittäviä ulkoilureittejä ja Kuusijärven ulkoilualue Vantaalla toimii lähtöpaikkana reiteille. Rauhallinen luonto ja runsaat lehtipuustoalueet luovat hyvät elinolosuhteet monille villieläinlajeille ja mahdollisuuksia muun muassa lintubongaukselle. (Luontoon.fi 2020; Visit Vantaa 2020d.)

6 Tutkimuksen kulku

Opinnäytetyön tutkimus tehtiin toimeksiantona Vantaan kaupungille. Vantaan kaupunki tarjosi tutkimukselle verkoston, jota kautta kyselytutkimus tehtiin. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen avulla. Tutkimukseen osallistuneet matkailualan yritykset kuuluvat tutkimuksen toimeksiantajan eli Vantaan kaupungin yhteistyöverkoston. Kyseiseen yhteistyöverkoston kuuluu myös yrityksiä muilta aloilta, mutta tutkimuksen kohderyhmä rajattiin vain matkailualan yrityksiin. Tutkimustuloksilla toimeksiantaja saa ajankohtaista tietoa yrityksissä mahdollisesti tapahtuneista muutoksista. COVID-19 pandemian vaikutuksia matkailualalla pitkällä aikavälillä on vielä mahdotonta arvioida, ja siksi tutkimus rajattiin käsittelemään pandemian ensimmäistä aaltoa.

Kuva 9. Tutkimusprosessi opinnäytetyölle COVID-19 koronaviruksen vaikutus vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan (mukaillen Kananen 2017, 52.)

Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin käyttämällä laadullista tutkimusmenetelmää ja tutkimus etenee kuvassa 9 esitetyn tutkimusprosessin mukaan. Tutkimustuloksilla pyrittiin ennemmin saamaan kattava kokonaisvaltainen kuva tutkimusongelmasta kuin vertailla vastauksia keskenään.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Vaihtoehtoina tutkimuksellemme oli kvantitatiivinen eli määrällinen tai kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Näistä sopivammaksi vaihtoehdoksi osoittautui kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimusmenetelmä, koska tutkimustuloksilla yritettiin selvittää pandemian vaikutuksia tutkittavien yritysten toimintaan. Kvantitatiivisella tutkimuksella olisimme voineet selvittää vaikutuksia tilastollisesti, mutta työn toimeksiantaja toivoi enemmän laadullisia kuin määrällisiä tuloksia. Laadullisella tutkimuksella oli tarkoituksena selvittää tutkittavan ilmiön vaikutuksia yrityksiin ja pyrkiä ymmärtämään COVID-19 seurauksia. Avoimilla kyselytutkimuskysymyksillä saadaan vastauksia kysymyksiin miksi, miten ja millainen. (Kananen 2017, 15-16.)

6.2 Kysely ja teemahaastattelu

Tutkimuksen kysely toteutettiin verkossa anonyymisti sähköisellä Webropol-kyselylomakkeella (liite 1). Tutkimuskysely koostui yhteensä 12 kysymyksestä, joista 4 ensimmäistä oli taustakysymyksiä ja loput 8 pääkysymyksiä. Kyselylomakkeen avulla saimme vastauksia kirjallisesti tutkimuksen kysymyksiin. Linkki kyselylomakkeeseen lähetettiin Vantaan kaupungin yhteistyöverkostoon kuuluville matkailu-, ravintola- ja tapahtumapalveluyrityksille sähköpostitse. Yhteystiedot yrityksiin saimme toimeksiantajaltamme Vantaan kaupungilta. Kyselylomake osoittautui tutkimuksellemme sopivimmaksi tutkimustavaksi, koska yhteistyöyrityksiä oli määrällisesti paljon. Koronapandemian aikaan kyseisiltä yrityksiltä olisi myös saattanut olla vaikeampaa saada vastauksia haastattelun muodossa resurssien puutteen vuoksi. Kyselylomake on myös vaivattomampi ja turvallisempi tapa tehdä anonyymikyselytutkimus. Kyselylomakkeella vastaajan anonymiteetti säilyy todennäköisemmin salassa, sillä yrityksiä on haastavaa yhdistää tiettyyn yritykseen kyselyn vastauksien perusteella.

Kysely lähetettiin sähköpostitse saatekirjeen (liite 2) kera yhteensä 27 eri yritykselle ja vastausaika kyselyn vastaamiseen annettiin 11 päivää. Yrityksille lähetettiin muistutusviesti koskien kyselyä viisi päivää ennen kyselyn sulkeutumista. Sähköpostiviestissä ilmoitimme myös haastattelumahdollisuudesta puhelimitse tai videopuhelun välityksellä verkossa kyselylomakkeeseen vastaamisen sijasta. Tällöin olisimme saaneet myös vastauksia haastattelumuodossa. Kukaan yrityksistä ei kuitenkaan ilmoittanut meille halusta vastata kysymyksiin haastattelulla. Haastatteluita ei olisi ollut mahdollista tehdä kasvotusten koronapandemian suosituksen vuoksi. Haastattelut olisi tehty yksilöhaastatteluina ja haastattelu olisi edennyt strukturoidusti eli etukäteen suunnitellun kaavan mukaan teemahaastatteluna. Teemahaastattelua käytetään tiedonkeräysmuotona, kun halutaan kasvattaa

ymmärrystä tietystä teemasta. Teemana on yleensä jokin ilmiö, jota tutkimuksen kautta halutaan ymmärtää. Tässä tapauksessa tutkimus käsittelee koronaviruspandemiaa eli näin ollen haastattelun teemana olisi ollut COVID-19. Haastattelussa emme olisi voineet käyttää haastattelulomaketta, koska kyseessä on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Haastattelukysymykset olisivat mukailleet kuitenkin Webropol-kyselylomakkeen kysymyksiä, jolloin kyselylomake- ja haastatteluvastausten analysointi ja yhteismitallistaminen olisi ollut helpompaa. (Kananen 2017, 88-91.)

6.3 Tuloksien analysointimenetelmät

Aineiston keruun jälkeen analysoimme tuloksia. Ensimmäinen vaihe analysoinnissa oli vastauksien litterointi eli yhteismitallistaminen. Webropol-kyselystä veimme vastaukset kirjallisina ja taustakysymyksiä vastaukset taulukkona Excel-ohjelmaan ja muunsimme ne sopivampaan muotoon. Kun Webropol-vastaukset vietiin Excel-ohjelmaan suoraan alkuperäisessä muodossa, voitiin todennäköisemmin välttyä tulkintavirheiltä. Mikäli olisimme saaneet suulliseen haastatteluun vastauksia, olisimme litteroineet ne äänitteestä kirjalliseen muotoon. Haastatteluvastauksien litterointiin olisimme käyttäneet myös Excel-ohjelmaa. Kaikkien vastausten ollessa samassa Excel-muodossa olisimme voineet luoda erilaisia taulukoita tai kuvioita sekä kysely, että haastattelu vastauksien pohjalta, mutta koska kaikki vastaukset tulivat Webropol-kyselyn kautta, teimme kuviot niiden pohjalta. (Kananen 2017, 131-133.)

Koska saimme kaikki vastaukset Webropol-kyselyn kautta, pystyimme hyödyntämään kyselyvastausten analysointiin Webropol-sivustolla tarkoitettuja erilaisia vastauksien analysointitoimintoja. Esimerkiksi Text mining -toimintoa käytimme avointen kysymyksiä vastauksien analysointiin. Kyseinen toiminto kerää vastauksista usein käytettyjä yksittäisiä sanoja, joiden pohjalta saamme vastauksien yleisimmin toistuvat teemat. (Webropol 2020.)

7 Kyselyn tulokset

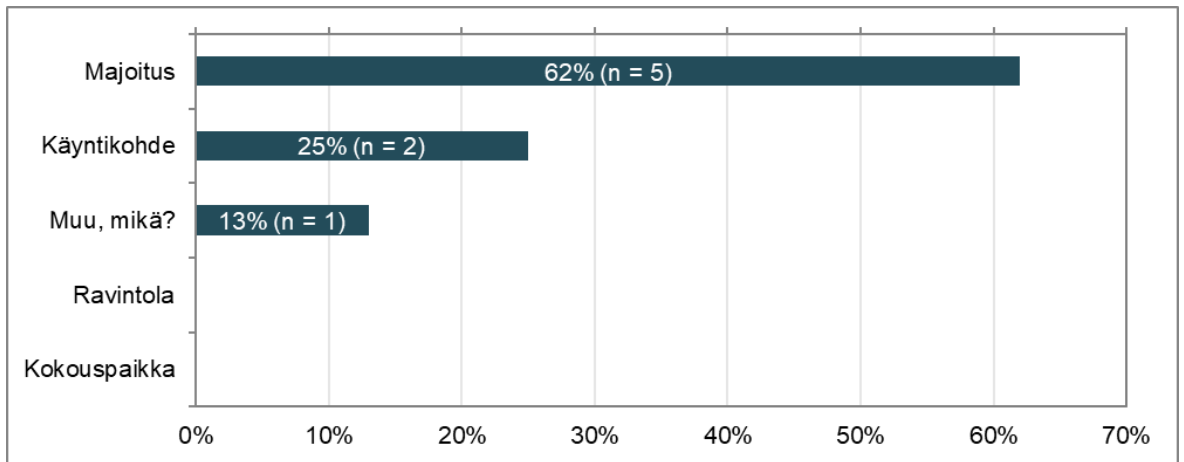
Tämä luku käsittelee kyselytutkimuksen (liite 1) tuloksia. Tutkimus oli suunnattu vain Vantaalla toimiville matkailualan yrityksille, koska opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan. Kyselyyn kerättiin vastauksia 21.10.-1.11.2020 välisenä aikana sähköpostiin lähetetyllä henkilökohtaisella linkillä, jolloin vastaaja pystyi vastaamaan kyselyyn vain yhden kerran. Kysely lähetettiin 21.10.2020 illalla yhteensä 27 yritykselle ja seuraavana päivänä 22.10.2020 jo kolme yritystä oli vastannut kyselyymme. Tämän jälkeen vastausten saaminen lopahti muutamaksi päiväksi, mutta muistutusviestimme kautta saimme vielä muutamia vastauksia lisää ennen vastausajan umpeutumista.

Kyselyyn vastasi lopulta yhteensä kahdeksan vantaalaista matkailualan yritystä. Webropol-sivuston seurantalaston mukaan kysely avattiin 35 kertaa ja kaikki kahdeksan, jotka vastasivat kyselyyn eivät jättäneet sitä kesken. Näiden tietojen perusteella vastausprosentti kyselytutkimukseen oli noin 30 prosenttia. Olimme arvioineet, että kyselyyn vastaaminen veisi yrityksiltä noin 5-10 minuuttia, mutta Webropol-seurannan mukaan kyselyn vastaamiseen käytetyn ajan mediaani oli melkein 15 minuuttia.

7.1 Taustakysymykset

Kyselyn ensimmäinen osio koostui neljästä eri taustakysymyksestä. Kyselylomakkeen rakennetta pohtiessa päätimme sijoittaa taustakysymykset heti kyselyn alkuun, koska taustakysymykset eivät olleet millään tavalla arkaluontoisia ja kyselyn vastaaminen toteutettiin anonymisti. Taustakysymyksillä pyrimme kartoittamaan perustietoja yrityksen toimialasta, yrityksen henkilöstön määrästä eli siitä, minkä kokoisesta yrityksestä on kyse, sekä luokitella yrityksiä hieman heidän asiakassegmenttinsä mukaan, eli ovatko yrityksen asiakkaat kotimaisia matkailijoita, ulkomaisia matkailijoita, vapaa-ajan matkailijoita vai työ matkailijoita.

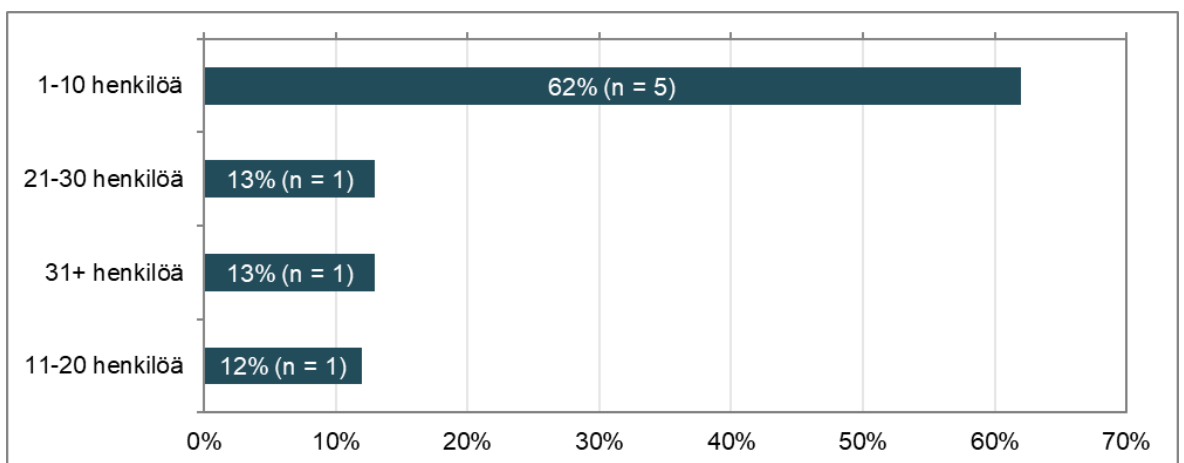
Tutkimuskyselyn ensimmäisessä kysymyksessä halusimme selvittää mitä toimialaa kyselyyn vastanneet yritykset harjoittavat (kuvio 1). Jaoin toimialat neljään eri ryhmään: majoituspalvelut, käyntikohde, kokouspalvelut ja muut palvelut. Näin saimme tietoa siitä, millä tavoin COVID-19 pandemia on vaikuttanut eri toimialoilla. Esimerkiksi onko COVID-19 pandemiolla ollut samanlaisia vaikutuksia niin majoituspalveluissa kuin erilaisissa käyntikohteissa. Tällaisella jaottelulla voimme ymmärtää, että COVID-19 pandemia on voinut vaikuttaa eri tavoilla eri toimialojen välillä.

Kuvio 1. Vantaan matkailutoimijoiden toimialan jakauma (N=8)

Kyselyn tulosten perusteella hajonta eri toimialojen välillä on suurta. Kyselyyn vastanneista yrityksistä yksikään ei ole kokouspalvelualalta, joten voimme jättää analysoinnin kokouspalveluista sekä ravintoloista kokonaan pois. Noin 62 prosenttia eli valtaosa kyselyyn vastanneista matkailualan yrityksistä on majoitustoimialalta. Toiseksi eniten eli 25 prosenttia on käyntikohteita ja 13 prosenttia on matkailun ohjelmapalveluita.

Taustakysymyksissä tutkittiin myös yritysten kokoa henkilöstön kautta (kuvio 2). Tuloksien mukaan suurin osa eli noin 62 prosenttia yrityksistä on mikroyrityksiä, joiden henkilöstö koostuu 1-10 työntekijästä. Tuloksista selvisi myös se, että yksi yritys oli yksityisyrittäjä, eli vastaaja työskenteli ainoana työntekijänä omassa yrityksessään. Yli 10 henkilöstön yritykset ovat tulosten mukaan hieman harvinaisempia ja 11-20 henkilöä, 21-30 henkilöä ja yli 31 henkilöä yrityksessä arvioidaan asettuvan 12 ja 13 prosentin välille.

Kuvio 2. Vantaan matkailutoimijoiden yritysten henkilöstön koko (N=8)

Taustakysymyksissämme halusimme jaotella yritykset myös asiakassegmentin mukaan. Ensimmäisenä tutkimme, kuinka monta prosenttia yrityksen asiakkaista on kotimaisia ja ulkomaisia matkailijoita (taulukko 1), jonka jälkeen tutkimme millä perusteella asiakkaat matkustavat kyseiseen paikkaan sekä onko matkustaminen sidoksissa vapaa-aikaan vai työhön (taulukko 2). Tämä oli erittäin mielenkiintoinen tapa jaotella yrityksiä, koska tuloksista näki mistä yritysten asiakaskunta koostuu ja onko yritys kansainvälinen. Hajonta kotimaisten ja ulkomaisten matkailijoiden eri matkailuyritysten välillä oli suurta. Tulosten perusteella suurin osa yritysten asiakkaista on kotimaisia matkailijoita. Yhteen laskettuna jokaisen yrityksen asiakasjakauman mukaan noin 67 prosenttia koostuu kotimaisista matkailijoista ja noin 33 prosenttia ulkomaisista matkailijoista. Tulosten perusteella kuudella yrityksellä kahdeksasta yrityksistä on kotimaisia matkustajia enemmän kuin ulkomaisia matkustajia. Yhdellä yrityksellä on tasaisesti 50 prosenttia niin kotimaisia kuin ulkomaisia matkailijoita, kun taas yhdellä yrityksellä ulkomaisten matkailijoiden määrä on 60 prosenttia ja kotimaisten matkailijoiden 40 prosenttia.

Taulukko 1. Kuinka monta prosenttia yrityksen asiakkaista on kotimaisia tai ulkomaisia matkailijoita (N=8)

KOTIMAISIA	ULKOMAISIA
80 %	20 %
60 %	40 %
50 %	50 %
N. 85-90 %	n. 10-15 %
40 %	60 %
90 %	10 %
60 %	40 %
70 %	30 %

Tästä taustakysymyksestä voi päätellä, että Vantaan sijainti Helsingin kyljessä sekä lähellä sijaitseva suuri ja vilkas Helsinki-Vantaan lentokenttä ovat tärkeitä tekijöitä Vantaan matkailulle. Asiakkaita matkailuyrityksille tulee niin kotimaasta kuin ulkomailtakin (Luku 6; 6.1). Vantaa on matkailun kannalta Suomen mittakaavassa erittäin merkittävä kaupunki.

Kuten jo luvun alussa mainitsimme, taustakysymyksien viimeisellä kysymyksellä tutkimme ovatko yrityksen asiakkaat vapaa-ajan matkustajia vai työmatkustajia. Tulosten perusteella yhteensä noin 60 prosenttia matkailijoista on vapaa-ajan matkustajia ja 40 prosenttia työmatkustajia.

Taulukko 2. Kuinka monta prosenttia asiakkaista on vapaa-ajan matkustajia (N=8)

Vapaa-ajan matkustajia	Työmatkustajia
10 %	90 %
50 %	50 %
50 %	50 %
n. 90 %	n. 10 %
70 %	30 %
90 %	10 %
80 %	20 %
40 %	60 %

7.2 Pääkysymykset

Taustakysymyksien jälkeen tutkimme ja pyrimme ymmärtämään yhdeksällä avoimella pääkysymyksellä COVID-19 pandemian ensimmäinen aallon seurauksia ja sitä, miten pandemia on vaikuttanut yritykseen eri sektoreilla. Avoimilla kyselytutkimuskysymyksillä saadaan vastauksia kysymyksiin miksi, miten ja millainen (Kananen 2017). Valitsimme kyselyyn vastaamisen avoimilla kysymyksillä, koska tutkimuksen tarkoituksena ei ole vertailla tuloksia vaan saada kokonaisvaltainen kuva COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksista vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan.

Aluksi lähdimme tutkimaan, kuinka COVID-19 ensimmäinen aalto alkoi ilmetä yrityksen toiminnassa, ja mitkä olivat ensimmäiset merkit muutoksista. Tällä kysymyksellä halusimme tietää, onko esimerkiksi hallituksen suosituksilla tai määräyksillä ollut vaikutusta yritysten tekemiin muutoksiin vai onko muutoksien takana jotain muuta, kuten varausten perumisia ja niistä seurannutta asiakaskatoa. Tuloksista selviää, että suurimmalla osalla vastanneista alkoi näkymään yrityksen sisällä muutoksia maaliskuun puolessa välissä, kun COVID-19 koronavirustartuntoja alkoi esiintymään Suomessa enemmän. Jokaisessa

yrityksessä ensimmäiset muutokset alkoivat näkymään merkittävänä varauksien perumisena, josta jokaiselle yritykselle aiheutui asiakaskato. Noin kahdessa viikossa jokaisella yrityksellä oli peruuntunut lähes kaikki varaukset ja yritysten tapahtumatilaisuudet, esimerkiksi kansainvälinen urheiluleiri. Lähes kaikki peruuntumiset näkyvät jokaisella yrityksellä läpi koko kevään ja kesän. Kahdella yrityksellä muutokset alkoivat näkymään jo alkuvuodesta tammi- helmikuun aikoihin, kun ulkomaalaiset erityisesti kiinalaiset alkoivat perumaan varauksiaan. Kaksi yrityksistä joutui sulkemaan ovensa tilapäisesti tai kokonaan Uudenmaan sulun myötä noin kolmeksi kuukaudeksi.

Kun olimme tutkineet kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto oli vaikuttanut yritysten toimintaan, halusimme tutkia seuraavaksi, kuinka yritykset ovat muuttaneet toimintatapojaan COVID-19 pandemian alkaessa. Kaikille yrityksille oli tärkeää, että asiakkaat saisivat mahdollisimman turvallisen vierailun ja samalla estää COVID-19 koronaviruksen uusien tartuntojen leviämistä. Tätä pyrittiin ylläpitämään uusilla toimintatavoilla yritysten sisällä. Kaikki yritykset nostivat esille erilaiset hygieniakäytännöt kuten siivouksen tehostamisen, käsidesin käyttöönottamisen useissa eri paikoissa yrityksen sisällä, turvaväleistä huolehtimisen esimerkiksi erilaisilla tarroilla ja kylteillä sekä Nanoksi-pinnoitteen hankkimisen kaikille kosketuspinoille. Kyseisen pinnoitteen kerrotaan vähentävän virusten ja bakteerien määrää pinnoilla (Nanoksi 2020).

Kolme yritystä mainitsi toimintatapojen muutoksen näkyvyyden kävijämäärärajoituksissa. Kolme yritystä mainitsi ravintolapalveluissa tapahtuneista muutoksista, kuten niiden sulkeutumisesta asiakkaille. Ravintolat ottivat käyttöön take away -toiminnan, jossa esimerkiksi aamupala ja lounas on valmiiksi pakattuna pusseissa tai rasioissa. Muita muutettuja toimintatapoja muutamilla yrityksillä on ollut koko henkilökunnan lomautus ja kokonaan yrityksen sulkeminen.

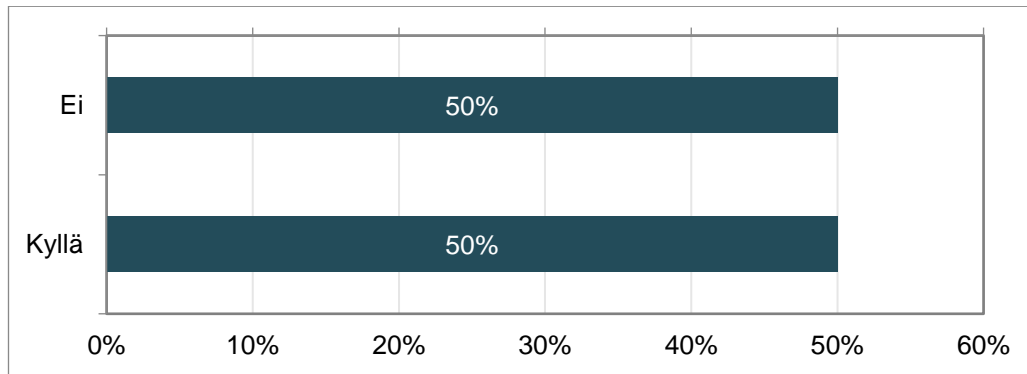
Tutkimuksessa pyysimme vastaajia kuvailemaan millaisia negatiivisia ja/tai positiivisia vaikutuksia COVID-19 pandemian ensimmäisellä aallolla on ollut yrityksille. Tuloksista ilmeni, että kaikki yritykset vastasivat suurimpana negatiivisena vaikutuksena olleen liikevaihdon romahtamisen, joka johti suurimman osan yrityksistä taloudellisiin vaikeuksiin. Liikevaihdon romahtamisen takana oli selkeästi asiakkaiden suuri epätietoisuus esimerkiksi varauksista. Yritysasiakkaiden puolelta asiakkaat eivät edes neuvotelleet tilattujen tapahtumien siirtämisestä, vaan peruivat suoraan kaikki varaamansa tapahtumat. Tästä syntyi yrityksille suuri asiakaskato, mikä vaikutti jokaisen yrityksen kassavirtaan. Kaksi vastanneista ilmoitti 95 prosenttisen asiakaskadon sekä majoituksesta tulevien tulojen 95 pro-

senttisen romahduksen COVID-19 pandemian myötä. Yksi vastanneista ilmoitti, ettei valtion tai kunnan tukitoimet huomioineet yksityisyrittäjiä tai ammatinharjoittajia, joka on myös johtanut taloudelliseen ahdinkoon. Tilanne on myös vaikuttanut laajalti yritysten omiin työntekijöihin, koska yritykset ovat joutuneet lomauttamaan tai jopa irtisanomaan suurimman osan henkilökunnastaan. Töitä ei yksinkertaisesti ole tarjolla, mikä taas johtuu yrityksen taloudellisesta ahdingosta ja asiakaskadosta. Henkilöstön lomautukset ja irtisanomiset ovat vaikuttaneet yritysten sisäiseen ilmapiiriin negatiivisella tavalla.

Halusimme myös selvittää, mitä positiivisia vaikutuksia COVID-19 on ollut yrityksille ja tuloksien perusteella löytyi kaksi positiivista asiaa. Ensimmäisenä tuloksista kävi ilmi kotimaanmatkailun suosion kasvu sekä uudenlaisten työkuvioiden kehittäminen. Kaksi yritystä kertoi vaikean kevään jälkeen, että heinäkuu, joka normaalioloissa on suosituin lomakausi suomalaisten keskuudessa, toi erittäin runsaasti kotimaan matkailijoita yrityksiin. Uudenlaisten työkuvioiden näkymien kahdessa yrityksessä näkyi, kun koronan myötä piti sopeutua uudennaisiin tilanteisiin. Esimerkiksi yksi yritys loi digitaalisia palveluita nykyisten palveluiden rinnalle ja toisessa yrityksessä luotiin uudenlaisia työkuvioiden ravintolatyöskentelyssä.

COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutukset yritysten henkilöstöön tutkittiin kyselyn kysymyksessä kahdeksan. Tuloksista käy ilmi, että viidessä eri yrityksessä on jouduttu lomauttamaan joko kokonaan tai osa-aikaisesti melkein koko henkilöstö. Yksi yritys kertoo, että he ovat myös joutuneet irtisanomaan monta yrityksen työntekijää. Yksi vastanneista ilmoittaa, että ensimmäisellä aallolla ei ole ollut minkäänlaista vaikutusta yrityksen henkilöstöön, sillä hän on yrityksen ainoa työntekijä ja majoitustoimet ovat vain sivutoimia. Toinen vastanneista sanoo myös olevansa yksinyrittäjä ja hän vain jäi entistä yksinäisemmäksi painimaan haasteidensa kanssa, kun taas kolmas kertoo mikroyrittäjänä joutuvansa keskittymään johonkin ihan muuhun toimintaan.

Koska tavoitteenamme oli selvittää kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin, halusimme tutkia ovatko yritykset kehittäneet uusia palveluita asiakkaille pandemian myötä. Tuloksista käy ilmi, että vastausten hajonta on tasaista; neljä kahdeksasta yrityksestä on kehittänyt uusia palveluita, kun taas neljä muuta yritystä ei ole kehittänyt ollenkaan uusia palveluita.

Kuvio 3. Kehittikö yrityksenne COVID-19 pandemian myötä uusia palveluita asiakkaille? (N=8)

Edellisessä kappaleessa jaoin yritykset ryhmiin sen mukaan, olivatko he kehittäneet jotain uusia palveluita COVID-19 pandemian myötä. Tämän jälkeen lähdimme tutkimaan, minkälaisia uusia palveluita yritykset olivat kehittäneet ja ovatko he kokeneet uudet palvelut hyödyllisinä ja voidaanko niitä hyödyntää myös tulevaisuudessa. Uusia palveluita hyödyntäviä yrityksiä oli yhteensä neljä, joista yksi kehitti ulkoilua mahdollistaviin tuotteisiin. Ensimmäinen vastaaja ei ole vielä varma tuleeko hän hyödyntämään kyseistä uutta palvelua tulevaisuudessa, sillä se riippuu täysin siitä mihin suuntaan COVID-19 pandemia on viemässä meitä. Toinen vastaajista kehitti kaksi uutta ratkaisua, joista ensimmäinen on take away -lounas, jota yritys tarjoaa edelleen sekä palvelua yli ostorajojen pienemmällä miehityksellä. Vastaaja on kokenut nämä uudet palvelut toimivana ja uskoo hyödyntävänsä näitä vielä tulevaisuudessakin. Kolmas vastaajista kehitti peruuntuneiden kesäleirien tilalle etäleirit, jotka koettiin positiivisena asiana. Hän kertoo kokevansa, että tämän hetkistä tilannetta ei kuitenkaan pelasteta tällä, mutta kokemuksen perusteella etäleirimahdollisuutta tullaan tarjoamaan myös tulevaisuudessa normaalien leirien rinnalla. Viimeinen, eli neljäs vastanneista kertoo, että sulun myötä he kehittivät nopeasti verkkokoupan, jota he pystyivät hyödyntämään niin sulun aikana kuin tulevaisuudessakin.

Halusimme vielä tutkia yritysten taloudellista tilannetta kysymällä heiltä, kuinka he uskovat COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikuttaneen yritysten taloudelliseen tilanteeseen pitkällä aikavälillä. Yksi vastaajista ei osannut sanoa kuinka COVID-19 pandemia vaikuttaa yrityksensä talouteen pitkällä aikavälillä, kun taas muut viisi muuta yritystä kertoivat, että kertynyttä velkaa tullaan maksamaan vielä monta vuotta ja tulevaisuus matkailun puitteissa vaikuttaa vielä epävakaa.

Taloudellista tilannetta pitkällä aikavälillä kuvailtiin seuraavasti:

”Ensimmäinen aalto tiputti kassavarat nolliille, josta nouseminen normaalioloissa kestää vuosia.”

”Taloustilanne tulee olemaan heikko ainakin koko seuraavan vuoden, ehkä pidempäänkin.”

”Jättihän se suuren loven tuloihin.”

”Myynti ja kannattavuus ovat heikentyneet merkittävästi vuoden 2019 tasta. Sopeutusten avulla olemme selvinneet ja voimme jatkaa toimintaamme.”

Kyselylomakkeen viimeisellä kysymyksellä halusimme tutkia, onko yritykset oppineet jotakin COVID-19 pandemian ensimmäisestä aallosta. Ovatko he esimerkiksi valmistautuneet jollain tapaa pandemian toiseen aaltoon tai pandemian pitkittymiseen ja kuinka he uskovat yrityksen selviävän siitä. Kolme yritystä oli vastannut, että ne ovat valmistautuneet jo toiseen aaltoon ja kaksi yritystä uskoo selviävänsä toisenkin aallon vaikutuksista. Neljä vastanneista kertoi, että vielä on mahdotonta sanoa kuinka yritys tulee selviämään toisesta aallosta. Yksi vastanneista yrityksistä uskoo joutuvansa konkurssiin.

Vastaajat ovat kuvailleet seuraavasti COVID-19 pandemian toista aaltoa ja siitä selviytymistä:

”Nyt puhutaan jo yleisesti, että homma jatkuu kevääseen ja huippu ehkä vasta ensi keväänä. Vaikeaa tulee olemaan--.”

”—Kaikki hankinnat on pakko laittaa jäihin ja yrittää vähentää yritystoiminnan kuluja--.”

”Missään vaiheessa toiminta ei ensimmäisen jälkeen ole ollut normaalia tai edes lähellä, niin olemme tavallaan olleet valmistautuneina seuraavaan aaltoon. Emme voi tietää miten pitkään pärjäämme... Toivomme vain parasta.”

”Olemme valmistautuneet ja uskomme selviytymiseen, mutta tarvitsemme siihen tukea.”

”Toiseen aaltoon ei ole ollut mahdollista valmistua, koska syksy on normaalistikin matalasesonkia. Pitkittymiseen valmistaudun ylläpitämällä yhteyttä aiempaan asiakaskuntaan sekä jakamalla tilannetietoa. – Vaikea ennustaa miten onnistun, ja toiminnan lopettaminen on myös vaihtoehto.”

”Henkilökunta on mitoitettu toisen aallon myynnin mukaan, niin selviämme siitä. Henkilökuntaa melkein puolet vähemmän kuin ennen ensimmäistä aaltoa ja työtunnit tehostettu äärimmilleen.”

Tuloksista käy siis ilmi, että suurimmalla osalla kyselyyn vastanneista yrityksistä on vielä epävarma kuva tulevaisuudesta ja siitä selviytymisestä. Selviytyäkseen yritykset tarvitsevat apua ja uusia ratkaisuja.

8 Pohdinta

Tässä luvussa analysoidaan edellisessä luvussa esiteltyjä tutkimustuloksia ja niiden luotettavuutta yhdessä teorian kanssa. Opinnäytetyön tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka COVID-19 koronavirus vaikutti vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan. Aihetta lähdettiin tutkimaan seuraavilla kysymyksillä:

Pääongelma: Kuinka COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto on vaikuttanut vantaalaiseen matkailualan yrityksiin?

Alaongelmat:

- Kuinka yritykset ovat muuttaneet toimintatapojaan pandemian alkaessa?
- Kehittivätkö yritykset uusia palveluita pandemian aikana?
- Millaisia negatiivisia tai positiivisia vaikutuksia pandemiasta aiheutui yrityksille?
- Kuinka pandemian ensimmäinen aalto vaikutti yritysten taloudelliseen tilanteeseen?

Kuten kuvasta 10 voidaan havaita, tutkimustuloksista suurimpia esiin nousseita asioita ovat asiakaskato ja siitä johtuva liikevaihdon väheneminen sekä yrityksen sisällä tapahtuneet lomautukset ja irtisanomiset. Muita esiin nousseita asioita ovat myös toimintatapojen muutos kuten hygieniakäytännöt, epävarmuus tulevaisuudesta sekä uusien palveluiden luominen. Tässä osiossa pohditaan myös tutkimuksen tuloksista havaittuja kehittämisside- oita ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Lisäksi luvun lopussa arvioimme omia oppimis- tamme tutkimuksen varrelta.

TUTKIMUSTULOKSIEN PERUSTEELLA ESIIN NOUSSEET ASIAT

Kuva 10. Tutkimustuloksien perusteella esiin nousseet asiat (Laitinen 2020)

Ennen tutkimuksen aloittamista olimme lukeneet ja tutkineet median kautta jonkin verran tietoa COVID-19 pandemian eri vaiheista, tapahtumista ja sen vaikutuksista niin yrityksiin kuin yhteisöön. Päällimmäinen ennako-oletuksemme pandemiasta olikin se, että matkailuala on kokenut suuren kolauksen pandemian myötä. Matkailualan yritykset ajautuivat todella suuriin taloudellisiin ahdinkoihin asiakaskadon vuoksi. Oletimme myös, että yritykset ovat joutuneet sopeutumaan pandemian myötä tullessiin säädöksiin ja vaihtamaan omia toimintatapojaan sekä muokkaamaan joko olemassa olevia palveluita tai kehittämään jotain täysin uusia palveluita pandemian aikana.

8.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, kuinka COVID-19 pandemia on vaikuttanut vantaalaisten matkailualan yritysten toimintaan. Maailmalla on esiintynyt historiassa monia virusperäisiä tauteja, joista vaarallisimmat ja tarttuvimmat ovat edenneet epidemioiksi tai pandemiaksi asti. COVID-19 pandemia on viimeisin matkailualalla esiintynyt kriisi, jolla on ollut suuria tuhoisia sekä pitkäaikaisia negatiivisia vaikutuksia matkailuun (luku 4.2). Ihmisten liikkumisen helppous maasta toiseen edistää nopeasti tautien leviämistä ympäri maapallon sekä lisää paikallisten virusten kasvun pandemiaksi (luku 4.3). Maaliskuussa 2020 Suomi eli poikkeusoloissa COVID-19 pandemian vuoksi (luku 3.1). Uudenmaan maakunnan raja suljettiin valmiuslain (1552/2011) 118 § puitteissa, koska koronavirustartuntoja oli huomattavasti enemmän Uudenmaan alueella. Valmiuslailla pyrittiin vähentämään tartuntojen leviämistä muualle Suomeen. COVID-19 pandemiaa on kuvailtu historian pahimpana kriisinä, joka näkyy niin ihmisissä kuin koko yhteiskunnassa. Aiemmat tautiepidemiat kuten SARS ja MERS (luku 4.5) eivät ole levinneet Suomeen asti niin kuin COVID-19 pandemia ja tästä syystä ne eivät ole vertailukelpoisia tutkimuksessamme.

Tulokset osoittavat, että Uudenmaan rajan eristäminen, hallituksen asettamat rajoittavat toimenpiteet sekä ylipäätään koko matkailualan pysähtyminen äkillisesti keväällä oli myös vaikuttanut todella monen vantaalaisen matkailualaa harjoittavan yrityksen liiketoimintaan. Tulokset vahvistavat ja tukevat tätä ilmiötä, koska kaikki kyselyyn vastanneet kertoivat pandemian vaikutuksien näkyneen ensin lähestulkoon jokaisen varauksen perumisena, ja ylipäätään suurena asiakaskatona. Asiakaskadon sekä varausten peruutuksien seuraukset olivat vaikuttaneet suuresti yritysten liikevaihtoon negatiivisesti. Tämän ilmiön myötä monet yritykset ovat joutuneet taloudelliseen ahdinkoon ja pahimmassa tapauksessa jopa konkurssiin. Yritysten heikko taloudellinen tilanne oli nähtävissä tilitoimistoissa heti COVID-19 pandemian alettua ja jo maaliskuun lopulla Eduskunta hyväksyi hallituksen tekemän lisätalousarvion vuodelle 2020, joka kattoi miljardi euroa yritystukiin (luku 3.2). Yllät-

tävänä asiana tutkimustuloksista selvisi, että yhtä yrityksistä ei ollut huomioitu tällä yritystuella ja seitsemän muuta yritystä eivät edes maininneet mitään tuista. Tuet ovat auttaneet monia yrityksiä taloudellisessa ahdingossa ja uskoaksemme estänyt myös joitain konkurseja. Tuloksista selvisi myös miksi kaikki matkailualan yritykset eivät olleet saaneet yritystukea COVID-19 pandemian alettua. Syynä on yksinkertaisesti se, että matkailualalla toimii paljon toimijoita, jotka eivät ole rekisteröineet itseään PRH:n eli Patentti- ja rekisterihallituksen mukaan matkailualan toimijoiksi. Tästä syystä useat toimijat jäivät ilman tukea COVID-19 aiheuttaneessa poikkeustilanteessa.

Suomessa on noin 29 000 matkailuyritystä, joista pääosa koostuu mikroyrityksistä, eli yrityksen palveluksessa on vähemmän kuin kymmenen työntekijää (TEM 2020c). Tämän takia niin tutkijat kuin toimeksiantajakin halusivat tietää, minkä kokoisista yrityksistä tutkittavissa yrityksissä on kyse. Tuloksista selvisi, että suurin osa, eli tutkituista yrityksistä noin 62 prosenttia luokitellaan mikroyritykseksi, joiden henkilöstö koostuu 1-10 työntekijästä. Tuloksista selvisi myös se, että yksi yritys oli yksityisyrittäjä, eli hän työskenteli ainoana työntekijänä omassa yrityksessään

Palvelualojen ammattiliitto PAM:n huhtikuussa 2020 tekemän tutkimuksen mukaan matkailu- ja ravintola-alan työntekijöistä 67,3 prosenttia oli lomautettu kokonaan, 5,8 prosenttia osa-aikaisesti ja 8,0 prosenttia kertoi työtuntien vähentyneen huomattavasti (luku 3.2). Tutkimustulokset osoittivat myös sen, että vaikka yritykset jatkoivat toimintaansa pandemian aikana, monet työntekijät jouduttiin silti lomauttamaan tai irtisanomaan kokonaan taloudellisista syistä. Vastauksista ilmeni myös, että lomautukset ja irtisanomiset johtivat yritysten sisällä moniin erimielisyyksiin, joka vaikutti negatiivisesti yrityksen sisäiseen ilmapiiriin.

Matkailu edellyttää turvallisen toimintaympäristön. Matkailu ja turvallisuus ovat käsitteitä, jotka ovat sidoksissa toisiinsa (luku 4). Hallituksen asettamat toimenpiteet, jotka tulivat voimaan 18.3.2020, esimerkiksi julkiset kokoontumiset rajattiin 10 henkilöön ja tarpeetonta oleskelua suositeltiin välttämään (luku 3.1). Koska turvallisuus on matkailussa erittäin tärkeää, tulivat nämä toimenpiteet heti käyttöön ja turvallisuus näkyi yrityksissä aivan eri tavalla, kuin aikaisemmin. Tutkimustuloksissa kaikki yritykset kertoivat muuttaneensa toimintatapojaan, jotta asiakkailta olisi mahdollisimman turvallinen ja rauhallinen vierailukokemus ilman mitään ylimääräisiä pelkoja tai vahingoittumisen vaaraa. Jokainen vastaaja kertoi tehostaneensa hygieniakäytäntöjä, esimerkiksi lisäämällä desinfiointi pisteitä näkyvämmäksi sekä huomioimalla turvavälit ja asiakasmäärät.

Ainoana yllättävänä seikkana tutkimustuloksissa pidämme sitä, kuinka vastaajat kertoivat kysymyksessä 7 pandemian ensimmäisen aallon tuomista positiivisista vaikutuksista. Kaksi yritystä kertoi, että heinäkuu oli lisännyt kotimaisten matkailijoiden määrää yrityksissä. Kova pelko koronavirustartunnan saamisesta piti matkailijat pois pääkaupunkiseudulta, mikä näkyikin esimerkiksi hotellien käyttöasteen vähenemisenä pahimmillaan monella kymmenellä prosentilla (luku 3.2). Uskomme kotimaisten matkailijoiden määrän nousun heinäkuussa johtuvan siitä, että heinäkuu on suomalaisten keskuudessa suosituin kesälomakuukausi ja matkailuyrityksille heinäkuu on kesäsesongin pääkuukausi. Lisäksi kesä- ja heinäkuussa COVID-19 tartuntamäärä (kuva 4) oli Suomessa matala, jonka vuoksi ihmiset selkeästi uskalsivat myös lähteä matkalle kotimaan sisällä.

8.2 Tutkimustulosten luotettavuus ja onnistuminen

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei ole mahdollista arvioida tilastollisesti, kuten määrällistä tutkimusta. Tällöin tutkimuksen luotettavuus on tutkijoiden näytön ja arvioinnin varassa, eikä objektiivinen luotettavuus ole mahdollista. Luotettavuutta arvioivia kriteereitä voivat olla muun muassa vahvistettavuus, arvioitavuus, tulkinnan ristiriidattomuus ja aikaisemmat tutkimukset. Myös tutkimuksen aikana tehdyt valinnat ovat tärkeä osa tutkimuksen luotettavuutta ja hyvät perustelut valinnoille lisäävät uskottavuutta. (Kananen 2017, 174-177.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi aikaisempien tutkimusten perusteella. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on käytetty erilaisia kirjallisuus- ja verkkolähteitä ja monet tutkimamme lähteet tukivat samoja tuloksia. Aiheen ollessa uusi, painettuja kirjallisuuslähteitä ei vielä ole julkaistu kovin paljoa. Lisäksi joitain kirjoja, joita olisimme halunneet mahdollisesti käyttää, ei myöskään ollut kirjastoissa vielä saatavilla. Valitessamme lähteitä meille oli tärkeää lähdekriittisyys. Tutkimme etenkin verkkolähteet huolella ja käytimme usein muun muassa Helsingin sanomien tai Yle:n artikkeleita sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinninlaitoksen julkaisuja, koska koimme ne luotettaviksi ja neutraaleiksi lähteiksi. Teoriaosuus valmistelee tutkimuskysymykset hyvin ja käyttämämme teoria myös tukee hyvin kyselystä saamiamme vastauksia ja ennako-olettamuk-siamme.

Lähetimme kyselytutkimuksen yhteensä 27 Vantaalaiselle matkailualan yritykselle ja saimme vastauksia vain kahdeksalta. Otimme tutkimusmenetelmän kanssa tietoisesti riskin käyttäessämme ensisijaisesti sähköistä kyselylomaketta haastatteluiden sijaan. Vaikka noin 30 prosenttia yrityksistä vastasi kyselyyn, olisi tulokset olleet luotettavampia, mikäli

olisimme saaneet enemmän vastauksia. Vastauksissa olisi tällöin voinut olla enemmän hajontaa. Olisimme myös kaivanneet vastauksia esimerkiksi tapahtuma- ja kongressialan yrityksiltä, joilta emme valitettavasti saaneet yhtään vastausta.

Huolimatta siitä, että Webropol-kysely tuotettiin anonyymisti, kaikki tutkimukseen osallistuneet yritykset kuuluvat Vantaan kaupungin yhteistyöverkostoon ovat luotettavia matkailualan ammattiharjoittajia. Tästä syystä voimmekin pitää yrityksiä luotettavina lähteinä vastaamaan tämän aihepiirin kyselyyn. Meillä ei myöskään ole syytä epäillä vastausten todenperäisyyttä, koska tutkimuksen tulokset voivat mahdollisesti auttaa myös kyseisiä yrityksiä tulevaisuudessa.

8.3 Oma oppimisemme ja tutkimuksen hyödyt tulevaisuudessa

Vuoden 2020 elokuun alussa otimme yhteyttä Vantaan kaupungin matkailusta vastaavaan osastoon, joka tunnetaan myös nimellä Visit Vantaa. Esitimme kiinnostuksemme toimeksianto- ja Visit Vantaa ryhtyi mielellään yhteistyöhön. Teimme yhdessä päätöksen lähteä tutkimaan juuri COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksia Vantaan matkailuun. Aihe oli meille molemmille osapuolille sopiva ja mielenkiintoinen sen ajankohtaisuuden vuoksi. Pääsimme aloittamaan opinnäytetyön kirjoittamisen elokuun lopulla ja olemme pysyneet hyvin aikataulussa.

Yhteistyö ja kommunikaatio opinnäytetyön tekijöiden välillä toimi koko projektin ajan loistavasti. Olimme tehneet monia projekteja aiemminkin yhdessä ja tunsimme toistemme vahvuudet ja heikkoudet jo entuudestaan. Näin olikin helppoa täydentää toistemme työtä, antaa tukea sekä myös pyytää neuvoja toiselta.

Opinnäytetyö kokonaisuudessaan oli haastava, mutta palkitseva prosessi. Koimme kuitenkin, että raskain osuus työstä oli aloitus sekä etenkin toimeksiannon saaminen ja aiheen valinta. Kun aihe oli selvillä ja toimeksianto selvä, saimme tutkimuksen hyvin käyntiin. Koemme myös, että olimme oma-aloitteisia sekä aktiivisia työn etenemisen kanssa.

Lähteitä ja materiaalia teoriaosuuteen oli yllättävän helppoa löytää kirjastoista ja verkosta ja sitä oli myös erittäin mielenkiintoista tutkia. Koska COVID-19 pandemia on ollut ainut laatuaan tällä vuosisadalla, ennakkotietomme kyseisestä aiheesta eivät olleet erityisen kattavat, lukuun ottamatta mediasta saamaamme kuvaa. Tutkittuamme aihetta ja aiempia tautipandemioita, saimme laajemman käsityksen aiheesta. Tutkimuksen aikana olemme

myös päässeet hyödyntämään tietojamme ja oppimaan vielä paljon lisää matkailusta, matkailun kriiseistä ja riskien hallinnasta.

Koska aihe on suhteellisen tuore, ei tutkimustuloksia aiheesta vielä ole paljoa. COVID-19 pandemiaa ja sen vaikutuksia matkailualaan tullaan varmasti tulevaisuudessa tutkimaan valtavasti. Uskomme, että tutkimusta voidaan jatkossa hyödyntää jossain määrin muihin vastaaviin tutkimuksiin koskien tulevia COVID-19 aaltoja tai muita kriisejä, jotka vaikuttavat merkittävästi matkailualaan. Tutkimustulokset antavat suunnan pandemian myöhempien vaiheiden analysoinnille ja tutkimuksille. Tutkimuksen tuloksia voidaan myös hyödyntää tulevaisuudessa, mikäli uusiin vastaaviin tilanteisiin on tarvetta varautua tai miten niissä kannattaisi tai ei kannattaisi toimia. Toivoisimme myös, että aihetta tutkittaisiin tulevaisuudessa vielä paljon lisää, jotta saadaan laajempia tutkimustuloksia ja enemmän vastauksia kuin tähän tutkimukseen.

Tutkimustulokset antoivat myös viitteitä tehdyistä tukitoimista sekä niitä koskevien tietojen puutteellisuudesta. Osa yrityksistä ei mahdollisesti ollut tietoisia siitä, millaisiin tukiin matkailualantoimijat ovat oikeutettuja. Toimeksiantaja voi kehittää tukitoimia koskevaa tiedotusta yrityksille ja luoda keskustelua sopivien tukimuotojen löytämiseksi. Uskomme, että Vantaan kaupungin on hyödyllistä tarjota erilaisia tukitoimia sekä kehittämismahdollisuuksia yrityksille tulevaisuudessakin.

Matkailualan elpyminen vie varmasti kauan ja alalla tullaan varmasti tekemään paljon pysyviä muutoksia esimerkiksi kriisien hallinnan ja turvallisuuden suhteen. Koko COVID-19 ilmiö osoitti kuinka tärkeitä nämä kyseiset asiat matkailussa ovat. Henkilökohtaisella tasolla tämä olisi erityisen tärkeää juuri meille, pian valmistuville matkailualan ammattilaisille, jotta alalla riittäisi töitä ja etenemismahdollisuuksia vielä tulevaisuudessakin.

Lähteet

Aamulehti 2020. Tämä kaikki Suomen ensimmäisestä koronavirustapauksesta tiedetään nyt – sairastunut 32-vuotias Kiinan kansalainen, taudille altistuneissa voi olla myös suomalaisia. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/a/d1313fb4-e48c-4a2c-9bb3-36dc8265706d>. Luettu. 24.9.2020.

Ahlstedt, M. 2020. MTV Uutiset. Näin koronavirus levisi Suomessa – katso animoitu kartta sairaanhoitopiirien ensimmäisistä tartuntatapauksista. Luettavissa: <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/nain-koronavirus-levisi-suomessa-katso-animoitu-kartta-sairaanhoitopiirien-ensimmaisista-tartuntatapauksista/7800824#gs.gzz7tc>. Luettu: 24.9.2020.

Business Finland 2020. Työkaluja turvallisuuteen. Miten varmistaa matkailun turvallisuus myös tulevaisuudessa? Luettavissa: <https://www.businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tuotekehitys-ja-teemat/tyokaluja-turvallisuuteen/>. Luettu 24.9.2020. Linnanmäki 2006. Duodecim. Historian influenssapandemiat. Luettavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo95933>. Luettu: 28.10.2020.

CBI 2020. Ministry of Foreign Affairs. How to manage risk in tourism? <https://www.cbi.eu/market-information/tourism/how-manage-risks-tourism>. Luettu 28.10.2020.

Eduskunta 2001. Hallituksen esitys Eduskunnalle Maailman matkailujärjestön (WTO) perussäännön irtisanomisen hyväksymisestä. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_7+2001.pdf. Luettu 30.9.2020.

Eduskunta 2020. Valmiuslain käyttöönottoaminen koronavirustilanteessa. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oi-keus/LATI/Sivut/valmiuslain-kayttoonottaminen-koronavirustilanteessa.aspx. Luettu 25.9.2020.

Finavia 2020. Finavian lentoasemilla 26 miljoonaa matkustajaa vuonna 2019 – lentoliikenteessä oli maltillisen kasvun vuosi. Luettavissa: <https://www.finavia.fi/fi/ uutishuone/2020/finavian-lentoasemilla-26-miljoonaa-matkustajaa-vuonna-2019-lentoliikenteessa-oli>. Luettu: 23.10.2020.

HS 2020a. Helsingin Sanomat. Kiina keskeyttää ryhmämatkat ulkomaille: Kärsijöinä voivat olla erityisesti Lappi ja Finnair. Luettavissa: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000006384775.html>. Luettu: 24.9.2020.

HS 2020b. Helsingin Sanomat. ”Uusimaa on epidemian eturintama, ja tauti leviää edelleen” – Rajan avaamista selvitetään pääsiäisenä, tässä järjestyksessä kaikkia rajoituksia voitaisiin purkaa. Luettavissa: <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000006470221.html>. Luettu: 23.10.2020.

Huovinen, P. & Ziegler, T. 2011. Influenssa – Pandemiaviruksen päiväkirja. Kustannus oy Duodecim. Helsinki.

hybridistrategian seuranta - tilannearvioraportti 30.9.2020. Luettavissa: <https://thl.fi/documents/533963/5860112/COVID-19-epidemian+hybridistrategian+seuranta+%E2%80%93+tilannearvioraportti+30.9.2020.pdf/0cb6bb9f-924a-da23-0599-edb54d03181f?t=1601534711421>. Luettu: 13.11.2020.

livari, P. 2011. Sisäministeriön julkaisuja 8/2011. Sisäinen turvallisuus. Yrityksen kriisi ja sen hallinta. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79675/sm_082011.pdf. Luettu 25.11.2020.

livari, P. 2012. Matkailun turvallisuus Globaalit muutokset – paikalliset vaikutukset. Rovaniemen ammattikorkeakoulu. Rovaniemi.

InfoFinland 2020. Tietoa Vantaasta. Luettavissa: <https://www.infofinland.fi/fi/vantaa/tietoa-vantaasta>. Luettu: 23.10.2020.

ISOF 2019. Institutet för språk och folkminnen. Pandemia ja epidemia. https://www.isof.se/sprak/minoritetsprak/suomi-finska/sanavinkki/kuukauden_sana/2013-10-12-pandemia-ja-epidemia.html. Luettu 25.10.2020.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. Jyväskylä.

Karppinen, S. & Karosto, P. 2011. Suomalainen selviytymisopas – Suunnittele – Ennakoi – Varaudu. WSOY. Saarijärvi.

Kasvurahoitus 2020. Uusi kustannustuki vaikeasti sopeutettavien kulujen kattamiseksi. Luettavissa: <https://www.kasvurahoitus.fi/korona-opas/kustannustuki-yleistuki/>. Luettu: 2.11.2020.

Kuntaliitto 2019. Kaupunkien ja kuntien lukumäärät ja väestötiedot. Luettavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kaupunkien-ja-kuntien-lukumaarat-ja-vaestotiedot>. Luettu: 2.10.2020.

Lindblom, C. 2020. Ecobio. Voiko COVID-19 auttaa ilmastonmuutoksen hillinnässä? <https://www.ecobio.fi/voiko-covid-19-auttaa-ilmastonmuutoksen-hillinnassa/>. Luettu: 4.11.2020.

Linnanmäki, E. 2006. Duodecim. Historian influenssapandemiat. Luettavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/duo95933>. Luettu: 28.10.2020.

Malmén, Y. & Wessberg, N. 2020. NBCSEC.VTT. Tuotteet ja tuotanto. Mitä tarkoitetaan riskillä, riskianalyysillä, riskin arvioinnilla ja riskienhallinnalla? Luettavissa: www.nbcsec.fi/sptry/arkisto/art-01.pdf. Luettu 28.10.2020.

MaRa 2020a. Matkailu- ja Ravintolapalvelut Mara ry. Toimiala. Luettavissa: <https://www.mara.fi/toimiala.html>. Luettu 30.9.2020.

MaRa 2020b. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry. Luettavissa: <https://www.mara.fi/etusivu.html>. Luettu: 4.10.2020.

MaRa 2020c. Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry. Lomautus- ja yt-neuvotteluai-
kkaa lyhennetään ja TES-neuvottelut siirretään syksyyn – valtion suora rahallinen tuki välttämätön Luettavissa: [https://www.mara.fi/ajankohtaista/tiedotteet/lomautus-ja-yt-neuvotteluai-
kaa-lyhennetaan-ja-tes-neuvottelut-siirretaan-syksyyn-valtion-suora-rahallinen-tuki-valttamaton](https://www.mara.fi/ajankohtaista/tiedotteet/lomautus-ja-yt-neuvotteluai-
kaa-lyhennetaan-ja-tes-neuvottelut-siirretaan-syksyyn-valtion-suora-rahallinen-tuki-valttamaton). Luettu: 29.10.2020.

Matkailu ja majoituspalvelujen perusteet 2020. Turvallisuus. Luettavissa: <https://blogi.savonia.fi/mma9070portfolio/matkailu-toimiala/turvallisuus/>. Luettu: 24.9.2020.

MSF 2020. Medecins sans frontieres. Ebola. Luettavissa: <https://laakaritilmanrajoja.fi/ebola/>. Luettu: 29.9.2020.

Nanoksi 2020. Etusivu. Luettavissa: <https://nanoksi.com/>. Luettu: 4.11.2020.

Nironen, S. 2020. Yle. Historian pahin kriisi runnoo matkailualaa, mutta toivoa on vielä: Helsinki suuntaa nyt katseensa Pohjois-Eurooppaan ja luottaa suomalaisen väljyyden tuovan turisteja. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11610454>. Luettu: 27.10.2020.

Nuortenmielenterveystalo 2020. Mikä on kriisi? Luettavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/nuoret/tietoa_mielenterveydesta/mielenterveyden_vahvistaminen/Pages/kuinka_selviydyn.aspx. Luettu: 27.10.2020.

Nykänen, P. 2020. Yle. HUS:n toimitusjohtaja: Koronan toinen aalto on jo täällä – "Jos me jatkamme samalla tavalla, silloin meillä on ongelma käsissämme jo kuukauden kuluessa". Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11481321>. Luettu: 13.11.2020.

Palmolahti, H. 2017. Yle. Edesvastuuton ihmiskoe 200 vuotta sitten on pelastanut jo miljoonia ihmishenkiä. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-9783704>. Luettu: 23.10.2020.

PAM 2020a. Palvelualojen ammattiliitto. PAMin suhdannebarometri: Kaksi kolmasosaa matkailu- ja ravintola-alan työntekijöistä lomautettuna. Luettavissa: <https://www.pam.fi/uutiset/pamin-suhdannebarometri-kaksi-kolmasosaa-matkailu-ja-ravintola-alan-tyontekijoista-lomautettuna-2.html>. Luettu: 5.11.2020.

PAM 2020b. Palvelualojen ammattiliitto. Matkailualan kriisi vaatii nopeita ratkaisuja – työntekijöiden ja yritysten tilanne on vakava. Luettavissa: <https://www.pam.fi/uutiset/matkailualan-kriisi-vaatii-nopeita-ratkaisuja-tyontekijoiden-ja-yritysten-tilanne-on-vakava.html>. Luettu 27.10.2020.

Pantzar, M. 2020. Eduskunta. Miten korona muuttaa kuluttajan arkea?. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/julkaisut/Documents/tuvj_1+2020.pdf. Luettu: 23.10.2020.

PK-RH 2020a. Pk-yrityksien riskienhallinta. Mitä ovat riskit? Luettavissa: <http://virtual.vtt.fi/virtual/pkrh/startti-riskienhallintaan/mita-ovat-riskit.html>. Luettu: 29.10.2020.

PK-RH 2020b. Pk-yrityksen riskienhallinta. Riskien tunnistaminen. Luettavissa: <http://virtual.vtt.fi/virtual/pkrh/startti-riskienhallintaan/mita-riskienhallinta-on/riskien-tunnistaminen.html>. Luettu: 25.10.2020.

Sipola, T. 2020. Yle. Tilitoimistot näkevät jo nyt tulevan konkurssiaallon – kokenut yritys-kouluttaja: "Vaikeinta on niillä, joiden yritykset menestyneet loistavasti". Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11307999>. Luettu: 2.11.2020.

STM 2020. Sosiaali- ja terveysministeriö. COVID 19 -epidemian hallinnan hybridistrategian toteuttaminen – Mahdolliseen toiseen aaltoon varautuminen. Luettavissa: <https://stm.fi/documents/1271139/21475529/COVID+19+-epidemian+hallinnan+hybridistrategian+toteuttaminen+%E2%80%93+Mahdolliseen+toiseen+aaltoon+varautuminen.pdf/3c667955-2927-5067-8ca8-e51d79796d8e/COVID+19+-epidemian+hallinnan+hybridistrategian+toteuttaminen+%E2%80%93+Mahdolliseen+toiseen+aaltoon+varautuminen.pdf?t=1598343908408>. Luettu: 29.10.2020.

TEM 2019a. Työ- ja elinkeinoministeriö. Yhdessä enemmän – kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. <https://tem.fi/documents/1410877/2735818/Suomen+matkailustrategia+2019-2028/8954accc-f137-58b9-bd67-e07e01e8d10c/Suomen+matkailustrategia+2019-2028.pdf>. Luettu: 18.10.2020.

TEM 2019b. Työ- ja elinkeinoministeriö. Toimialaraportit. Matkailu. Helsinki. Luettavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161292/TEM_3_2019_Matkailun_toimialaraportti.pdf. Luettu: 23.10.2020.

TEM 2019c. Työ- ja elinkeinoministeriö. Matkalla kohti vastuullista kasvua. Luettavissa: <https://tem.fi/documents/1410877/2735818/Matkailun+kestävä+SYKe+2020-2023/b5d6e66a-2dfb-f337-6937-e0e69200d76f/Matkailun+kestävä+SYKe+2020-2023.pdf>. Luettu: 3.11.2020.

TEM 2020a. Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotimaanmatkailu. Luettavissa: <https://tem.fi/kotimaanmatkailu>. Luettu: 18.10.2020.

TEM 2020b. Työ- ja elinkeinoministeriö. Matkailu. Luettavissa: <https://tem.fi/matkailu>. Luettu: 18.10.2020.

TEM 2020c. Työ- ja elinkeinoministeriö. Valtion rahoitusta yrityksille koronavirustilanteessa vahvistetaan – yritystukiin miljardi euroa. Luettavissa: <https://tem.fi/-/valtion-rahoi>

tusta-yrityksille-koronavirustilanteessa-vahvistetaan-yritystukiin-miljardi-euroa?fbclid=IwAR0y3zG7PIUCSABdExbry4_YPTV7tnS-sYEWIEGZDb2DNOrQ3RwDr73lyT4A. Luettu: 5.11.2020.

Terveyskirjasto 2019. SARS ja MERS. Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00603. Luettu: 4.10.2020.

Terveyskirjasto 2020. Lasten infektiot. Luettavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=skl00009. Luettu: 29.9.2020.

THL 2020a. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Koronavirus COVID-19. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/audit-ja-torjunta/audit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/koronavirus-covid-19>. Luettu: 22.9.2020.

THL 2020b. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tilannekatsaus koronaviruksesta. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19/tilannekatsaus-koronaviruksesta>. Luettu: 24.9.2020.

THL 2020c. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Isorokko. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/audit-ja-torjunta/audit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/isorokko>. Luettu: 25.9.2020.

THL 2020d. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. MERS-Koronavirus. Luettavissa: <https://thl.fi/fi/web/infektioaudit-ja-rokotukset/audit-ja-torjunta/audit-ja-taudinaiheuttajat-a-o/mers-koronavirus>. Luettu: 29.10.2020.

THL 2020e. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. COVID-19-epidemian hybridistrategian seuranta - tilanearvioraportti 2.9.2020. Luettavissa: <https://thl.fi/documents/533963/5860112/COVID-19-epidemian+hybridistrategian+seuranta+%E2%80%93+tilanearvioraportti+2.9.2020.pdf/47d8fdb5-f716-05cd-671f-f9a36b36d485?t=1599116096861>. Luettu: 13.11.2020.

Tilastokeskus 2020a. Majoitusliike. Luettavissa: <https://www.stat.fi/meta/kas/majoitusliike.html>. Luettu: 3.11.2020.

Tilastokeskus 2020b. Matkailutoimialojen määritelmä. Luettavissa:

https://www.stat.fi/tup/kuntapuntari/kuntap_4_2005_matkailu_maaritelma.html. Luettu: 3.11.2020.

Valmiuslaki 29.12.2011/1552.

Valtioneuvosto 2020a. Hallitus on todennut yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa Suomen olevan poikkeusoloissa koronavirustilanteen vuoksi. Luettavissa:

<https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-totesi-suomen-olevan-poikkeusoloissa-koronavirustilanteen-vuoksi>. Luettu: 24.9.2020.

Valtioneuvosto 2020b. Liikkumisrajoitukset Uudellemaalle voimaan 28. maaliskuuta 2020.

Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/liikkumisrajoitukset-uudellemaalle-voimaan-28-maaliskuuta-2020-klo-00-00>. Luettu: 23.10.2020.

Valtioneuvosto 2020c. Hallitus antoi kumoamisasetuksen - Uudenmaan liikkumisrajoitukset päättyivät. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-antoi-kumoamisasetuksen-uudenmaan-liikkumisrajoitukset-paattyivat>. Luettu: 23.10.2020.

Valtioneuvosto 2020d. Hallitus käsitteli toimintasuunnitelmaa koronavirustilanteen hillitsemiseksi. Luettavissa: <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/hallitus-kasitteli-toimintasuunnitelmaa-koronavirustilanteen-hillitsemiseksi>. Luettu: 13.11.2020.

Vantaa 2009. Vantaan historiaa. Luettavissa: https://web.archive.org/web/20110806223849/http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;12743;1871.

Luettu 16.10.2020.

Vantaan Sanomat 2019. Jumbo ja Flamingo yhdistyvät Pohjoismaiden suurimmaksi kauppa- ja viihdekeskukseksi. Luettavissa: <https://www.vantaansanomat.fi/paikalliset/1237401>.

Luettu: 27.10.2020.

Vanha-Majamaa, A. 2020. Yle. JVG järjesti Senaatintorilla virtuaalisen vapun sadoille tuhansille, ja tunnelma oli aavemainen. Luettavissa: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2020/05/01/jvg-jarjesti-senaatintorilla-virtuaalisen-vapun-sadoille-tuhansille-ja-tunnelma>.

Luettu: 23.10.2020.

Verhelä, P. 2016. Matkailun perusteet. SH Traveledu Oy. Kuopio.

Verhelä, P. 2007. Matkailuyrittäjä – Matkailun ohjelmalvelujen turvallisuus. Edita Prima Oy. Helsinki.

Verkkouutiset 2020. Matkailu- ja ravintola-alan työntekijöistä 67 prosenttia lomautettuna. Luettavissa: <https://www.verkkouutiset.fi/matkailu-ja-ravintola-alan-tyontekijoista-67-prosenttia-lomautettuna/#3209fa20>. Luettu: 5.11.2020.

Visit Vantaa 2020a. Vantaalainen vastuullisuus. Luettavissa: <https://www.visitvantaa.fi/fi-FI/topic/5db97b113799da2f29ee4e1d>. Luettu: 28.10.2020.

Visit Vantaa 2020b. Fazer Experience vierailukeskus. Luettavissa: <https://www.visitvantaa.fi/fi-FI/page/5de7a2512b4be3088023271a>. Luettu: 28.10.2020.

Visit Vantaa 2020c. Tiedekeskus Heureka. Luettavissa: <https://www.visitvantaa.fi/fi-FI/page/5de7a0d0b864fd0888568625>. Luettu: 27.10.2020.

Visit Vantaa 2020d. Sipoonkorven kansallispuisto. Luettavissa: <https://www.visitvantaa.fi/fi-FI/page/5de7728ec82e6a08818abb35>. Luettu: 27.10.2020.

Vuento, M. 2016. Virukset – Näkymättömät viholliset. Gaudeamus. Tallinna.

Wallius, A. 2018. Yle. Uusi suurpandemia voi puhjeta, jos kolme ehtoa täyttyy – sata vuotta sitten influenssa tappoi kymmeniä miljoonia ihmisiä parissa vuodessa. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-10464642>. Luettu: 25.10.2020.

Webropol 2020. Webropol analytics. Luettavissa: <https://webropol.fi/tuotteemme/lisamo-duulit/analytics/>. Luettu: 28.10.2020.

WEF 2015. World Economic Forum. MERS: 5 implications for the tourism industry. Luettavissa: <https://www.weforum.org/agenda/2015/06/mers-5-implications-for-the-tourism-industry/>. Luettu: 9.11.2020.

Wilder-Smith, A. 2006. US National Library of Medicine. The severe acute respiratory syndrome: Impact on travel and tourism. Luettavissa: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7106206/>. Luettu: 9.11.2020.

World Radio Blog 2004. Luettavissa: <https://worldandeverything.org/2020/03/history-book-major-league-locker-rooms-and-evolution-in-tennessee/>. Luettu: 9.11.2020.

WHO 2020a. World Health Organization. Coronavirus. Luettavissa: https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1. Luettu: 23.9.2020.

livari, P. 2012. Esipuhe. Julkaisussa Matkailun Turvallisuus. Globaalit muutokset – paikalliset vaikutukset. Kopijyvä Oy. Rovaniemi.

Yle 2011. Turvallisuus on osa matkailubisnestä. Luettavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-5424170>. Luettu: 24.9.2020.

Liite 1. Webropol-kyselypohja

Covid-19 viruksen vaikutus Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin

Tämä kysely on toteutettu osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja toimeksiantona Vantaan kaupungille. Kyselyn tavoitteena on selvittää COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksia Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin. Kysely suoritetaan anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastauksia käytetään ainoastaan opinnäytetyöhön ja ne esitetään opinnäytetyössä niin, ettei ne ole yhdistettävissä tiettyyn yritykseen.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 5-10 minuuttia!

1. Yrityksenne toimiala?

- Ravintola
- Majoitus
- Käyntikohde
- Kokouspaikka
- Muu, mikä?

2. Yrityksenne henkilöstön koko

- 1-10 henkilöä
- 11-20 henkilöä
- 21-30 henkilöä
- 31+ henkilöä

3. Kuinka monta prosenttia asiakkaistanne on:

Kotimaisia

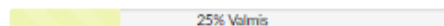
Ulkomaisia

4. Kuinka monta prosenttia asiakkaistanne on:

Vapaa-ajan matkustajia

Työ matkustajia

[Seuraava](#)

Covid-19 viruksen vaikutus Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin

Tämä kysely on toteutettu osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja toimeksiantona Vantaan kaupungille. Kyselyn tavoitteena on selvittää COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksia Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin. Kysely suoritetaan anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastauksia käytetään ainoastaan opinnäytetyöhön ja ne esitetään opinnäytetyössä niin, ettei ne ole yhdistettävissä tiettyyn yritykseen.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 5-10 minuuttia!

5. Milloin COVID-19 ensimmäinen aalto alkoi näkyä yrityksenne toiminnassa? Mitkä olivat ensimmäiset merkit muutoksista?

Esim. hallituksen suositukset/määräykset, asiakaskato...

6. Kuinka yrityksenne muutti toimintatapojaan COVID-19 pandemian alkaessa?

Esim. hygieniakäytännöt, turvavälit, max asiakas

7. Kuvaile millaisia negatiivisia ja/tai positiivisia vaikutuksia COVID-19 pandemian ensimmäinen aalto toi yrityksellenne?

Esim. liikevaihto, asiakasmäärä, taloudellinen tilanne...

8. Kuinka COVID-19 pandemia ensimmäinen aalto vaikutti yrityksenne henkilöstöön?

Esim. lomautukset, työttäjät, etätyö jne...

Edellinen

Seuraava

50% Valmis

Covid-19 viruksen vaikutus Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin

Tämä kysely on toteutettu osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja toimeksiantona Vantaan kaupungille. Kyselyn tavoitteena on selvittää COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksia Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin. Kysely suoritetaan anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastauksia käytetään alnoastaan opinnäytetyöhön ja ne esitetään opinnäytetyössä niin, ettei ne ole yhdistettävissä tiettyyn yritykseen.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 5-10 minuuttia!

9. Kehittikö yrityksenne COVID-19 pandemian myötä uusia palveluita asiakkaille? Mikäli ei, siirry seuraavalle sivulle kysymykseen 11.

- Ei
- Kyllä

10. Millaisia palveluita yrityksenne kehitti COVID-19 pandemian myötä? Koitteko nämä uudet palvelut hyödyllisinä ja voiko niitä mahdollisesti hyödyntää myös tulevaisuudessa?

Edellinen

Seuraava

75% Valmis

Covid-19 viruksen vaikutus Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin

Tämä kysely on toteutettu osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja toimeksiantona Vantaan kaupungille. Kyselyn tavoitteena on selvittää COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksia Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin. Kysely suoritetaan anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastauksia käytetään ainoastaan opinnäytetyöhön ja ne esitetään opinnäytetyössä niin, ettei ne ole yhdistettävissä tiettyyn yritykseen.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 5-10 minuuttia!

11. Kuinka uskotte COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikuttaneen yrityksenne taloudelliseen tilanteeseen pitkällä aikavälillä?

12. Onko yrityksenne on valmistautunut pandemian toiseen aaltoon/pitkittymiseen? Kuinka uskotte yrityksenne selviävän siitä?

Edellinen

Lähetä

100% Valmis

Liite 2. Saatekirje yrityksille

Hei!

Olemme Aino Virta ja Jasmin Laitinen Porvoon Haaga-Helia ammattikorkeakoulusta ja opiskelemme matkailun koulutusohjelmassa. Tämä kysely toteutetaan osana Haaga-Helia ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä ja toimeksiantona Vantaan kaupungille. Teemme tutkivaa opinnäytetyötä ja kyselyn tavoitteena on selvittää COVID-19 pandemian ensimmäisen aallon vaikutuksia Vantaan matkailutoimijoiden palveluihin.

Kysely suoritetaan anonyymisti ja vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Vastauksia käytetään ainoastaan opinnäytetyöhön ja ne esitetään opinnäytetyössä niin, ettei ne ole yhdistettävissä tiettyyn yritykseen. Kyselyyn vastaaminen vie noin 5-10 minuuttia. Pyydämme teitä vastaamaan kyselyyn 1.11.2020 mennessä.

Mikäli haluatte vastata kyselyymme mielummin haastattelun muodossa, sovimme mielellämme ajan etähaastatteluun. Voitte tällöin vastata tähän sähköpostiviestiin teille sopivan haastattelunajan.

Linkki Webropol-kyselyyn: <https://link.webpolsurveys.com/S/F3F137B6CA3C7CFD>

Kiitämme jo etukäteen vastauksistanne ja arvostamme suuresti vaivannäköänne!

Aino Virta
Opiskelija, Matkailun koulutusohjelma
Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu Oy, Porvoon Campus
Puh.

Jasmin Laitinen
Opiskelija, Matkailun koulutusohjelma
Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu Oy, Porvoon Campus
Puh.